

Europees participatieve onderzoeksactie: recht op bescherming van het gezinsleven

"Beroofd worden van Mensenrechten is in de eerste plaats beroofd worden van een plaats in de wereld die iemands meningen zinvol en iemands daden effectief maakt." Hannah Arendt, De oorsprong van het totalitarisme

"De wereld van armoede heeft niet opgegeven, vooral niet als het om kinderen gaat. (...) Deze strijd erkennen zou een vorm van vergeving zijn, maar wie erkent deze soms heroïsche inspanningen? Joseph Wresinski

Samenvatting

"Wat doen we verkeerd? Ondanks al onze inspanningen ervaren onze kinderen dezelfde ellende als wij". Met hun verontwaardiging, frustratie en onbegrip benaderden ouders van alle leeftijden die in armoede leven in 2019 ATD Vierde Wereld. Deze uitdaging werd de rode draad van een actieonderzoek. In dit verslag vindt u de resultaten van deze participatieve Onderzoeksactie, getiteld "chantier familles" en gepresenteerd op 20 november 2023.

¹²In Frankrijk, België, het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, Polen, Nederland en Spanje zijn binnen de Beweging groepen opgericht van jonge ouders die in armoede leven. Vanaf het begin hebben academici uit verschillende disciplines deelgenomen aan het onderzoek en hun kennis gecombineerd met die van de ouders om samen verder te gaan.

Dit participatieve actieonderzoek ontwikkelde zich in de loop van het proces, waarbij gebruik werd gemaakt van de reflecties van de ouders om hen te helpen dieper na te denken en de vraag te beantwoorden die op 20 november werd gepresenteerd: **"Wat hebben we nodig om een toekomst zonder armoede voor kinderen op te bouwen?"** De ouders uitten duidelijk de waarde van hun deelname aan dit onderzoek, dat de pijn en het trauma blootlegt: het verlangen naar verandering in het leven van hun kinderen, in hun gezinsleven en in dat van andere ouders en kinderen. Aan de hand van een methode, die dit rapport gedetailleerd beschrijft, heeft dit werk geleid tot voorstellen voor concrete veranderingen op het vlak van kindbescherming, die helemaal aan het begin van dit document worden voorgesteld.

Doorheen het actieonderzoeksproject gaven transversale aspecten stof tot nadenken en dienden ze als basis voor de voorstellen. Deze omvatten: de overdracht binnen het gezin, de wijziging ervan door de breuken die gepaard gaan met de plaatsing en ook de identificering van een democratisch tekort binnen kindbeschermingsdiensten die, in veel situaties, de fundamentele rechten van ouders en kinderen niet respecteren en niet streven naar hun participatie in beslissingen die hen aangaan.

De eerste hefboom voor verandering voor ouders betreft de noodzaak om armoede zichtbaar te maken, door de gevolgen van haar onzichtbaarheid te beklemtonen, in het bijzonder institutioneel en sociaal misbruik en het lijden van mensen die in preciaire omstandigheden leven. Voorstellen zoals het veranderen van de naam van de dienst kindbescherming en het herzien van de opleiding door mensen die in extreme armoede leven op te nemen als trainers, werden aanbevolen. Om veranderingen effectief te maken, moet de opleiding niet alleen gericht zijn op maatschappelijk werkers, maar ook op rechters, advocaten, bemiddelaars en ouders. Deze laatsten moeten van elkaar leren over hun rechten en vertrouwen krijgen in hun capaciteiten. Deze benadering van training zou niet opdringerige hulp bieden en de ontwikkeling van het potentieel van elk individu aanmoedigen.

De tweede hefboom voor verandering betreft het wettelijke gebied van kindbescherming. De huidige wetten en instellingen worden gezien als een verzwakking van de essentiële banden tussen een kind, zijn wortels en zijn ouders. Deze laatsten roepen op tot ingrijpende culturele veranderingen door aanpassingen in de manier waarop het systeem werkt, stellen een evenwichtig debat tijdens rechtszittingen voor, deelname aan het opstellen van sociale rapporten en een herstructurering van de organisatie van bezoeken om familiebanden te behouden en zo de terugkeer van kinderen naar huis te vergemakkelijken.

1 Nederland nam niet deel aan het hele proces omdat het bezig was met een boek over het recht op bescherming van het gezin *Recht op bescherming van het gezin: Schrijvende armoede en uithuisplaatsing van kinderen*.

2Vanaf 2023 ging Spanje verder met zijn initiatief Kruising der Kennis en zette het werk daarom in zijn eigen tempo voort. Zij presenteerden hun onderzoek op 14 maart 2023.

Inhoudsopgave

1- Inleiding

2- De kinderscherming in Europa veranderen: voorstellen van deelnemers aan de workshop Gezin

1- Rekening houden met armoedebestrijding in de kinderscherming.

Bijdragen van Tammy Mayes, Cécile Lavergne, Joana Jacquemet

Voorstellen: samen trainen,

hulp en ondersteuning die mensen in staat stelt om actie te ondernemen,

wijziging van de naam van instellingen voor kinderscherming

Reacties van gasten

2- Kinderscherming en gerecht

bijdragen van Anne-Catherine Rasson, Catherine Le Pêcheur, Carine Baiwir

Voorstellen: het kinderschermingsdossier,

plaatsingen tijdelijk maken,

een evenwichtiger debat nastreven

Reacties van gasten

3- Methodologie: hoe zijn we tot onze voorstellen voor verandering gekomen?

1- Verloop van het familieproject van 2019 tot 2023

2- Een blik op de methodologie op basis van de verhalen en hun analyse

3- Fragmenten uit de analyse van de verhalen volgens de verborgen dimensies van armoede

4- Een blik op de methodologie voor het bouwen van veranderingstrajecten

5- Fragmenten uit de discussie over de oorzaken van plaatsing

6- Fragmenten uit de discussie over de gevolgen van plaatsing

4- Het gezichtspunt van het coördinatieteam van het Gezinsproject: transversale punten die naar voren kwamen naarmate het werk vorderde

1- Doorgeven van familiegeschiedenis in de context van kinderscherming

2- Gebrek aan democratie in de kinderscherming. Een van de oorzaken van institutionele mishandeling.

3- Vaders en kinderscherming

5- Conclusies en vooruitzichten: een proces van sociale transformatie door Bruno Dabout

6- Bijlagen

artistieke expressies door twee deelnemers aan het gezinswerkkamp

Lijst van deelnemers

Bibliografie

Dankbetuigingen

NB: In dit document hebben we bewust ervoor gekozen niet inclusief te schrijven, zodat het voor zoveel mogelijk mensen makkelijker te lezen is. Met name de twee zelfstandige naamwoorden "deelnemers" en "professionals", die vaak worden genoemd, omvatten zowel mannen als vrouwen, zonder telkens het mannelijke en vrouwelijke geslacht te specificeren.

1- inleiding

Dit onderzoeksinitiatief werd gelanceerd als reactie op de zorgen van ouders die in extreme armoede leven:

"Wat doen we verkeerd? Ondanks al onze inspanningen ervaren onze kinderen dezelfde ellende als wij.

"Zullen onze kinderen de vruchten van onze inspanningen plukken of zullen ze in dezelfde ellende leven als wij?

Welke inspanningen doen ouders om ervoor te zorgen dat hun kinderen niet hetzelfde leven hebben als zij?

Waarom zorgen hun inspanningen om extreme armoede te verwerpen niet ervoor dat kinderen een toekomst zonder armoede krijgen?

Deze vraag staat vanaf het begin centraal in de ATD Vierde Wereld Beweging. Het lijkt ons essentieel deze vraag regelmatig te stellen om de samenleving te confronteren met een nieuwe generatie van mensen die in armoede leven en die voortdurend op zoek zijn naar een antwoord hierop.

Vandaag de dag zijn er in Europa in verschillende landen groepen jonge ouders die deze uitdaging aangegaan zijn en vanaf het begin gezegd hebben: "We zijn bereid om te praten over wat we doen voor de toekomst van onze kinderen, maar het is een moeilijk onderwerp omdat het pijnlijk is, we komen zoveel obstakels tegen, we ervaren zoveel mislukkingen en vooral vernedering. Als we het doen, is het zodat dingen kunnen veranderen, niet alleen voor ons maar voor alle andere ouders, voor alle kinderen".

Deze ambitie heeft een nieuwe vraag aan het werk toegevoegd:

Welke veranderingen zijn nodig om ervoor te zorgen dat de inspanningen van ouders vruchten afwerpen?

Het gaf ons een doel, een uitdaging om aan te gaan: zorgen voor de toekomst van kinderen, "een toekomst zonder armoede". Daarom werd **20 november, de Internationale Dag van de Rechten van het Kind, gekozen** om de vruchten van dit 3 jaar durende onderzoeksproject te delen.

Dit document begint met het verloop van de dag, met de voorstellen voor verandering die uit het werk naar voren kwamen. Volgt daarna een presentatie van de methode die de afgelopen 3 jaar is gebruikt en, tot slot, de reflecties van het coördinatieteam van het familieproject, die naar voren kwamen naarmate het werk vorderde.

Meermaals heeft het coördinatieteam de deelnemers aangezet mee te zoeken naar een titel voor het onderzoek. Gezien de vele uitdagingen en onderdelen werd gekozen voor de naam **chantier familles**. "Chantier" in de ware betekenis van "werk in wording", en "familles" in het meervoud, omdat er verschillende soorten gezinnen zijn. Dit onderzoek overkoepelt meerdere landen met verschillende wetten en instellingen, de deelnemers spreken niet dezelfde taal, en ouders die in extreme armoede leven hebben een zeer dwingende agenda, moeten talloze afspraken nakomen op dagen en tijdstippen die door anderen worden bepaald, waardoor ze weinig tijd overhouden voor een activistisch of maatschappelijk leven. Je moet binnen al deze parameters werken. Elke bijeenkomst leidt tot een nieuwe fase van reflectie, waarbij de animatieteams optreden als "werfarbeiders" om de volgende fase te ontwerpen, tot aan het uitwerken van voorstellen voor verandering.

Armoede bekijken door de ogen van ouders

Er waren iets meer dan vijftig ouders, aangevuld met 8 academici uit verschillende disciplines (zie de lijst van deelnemers in de bijlage) die ermee instemden hun kennis te combineren met die van de ouders om de juiste woorden te vinden om kwesties te verwoorden die nooit eerder expliciet aan de orde zijn geweest, om een beter begrip te krijgen, om veranderingen durven te overwegen en, ten slotte, om durven te praten over een toekomst zonder armoede voor kinderen.

Deze ouders worden zelden gehoord, zeker niet op individuele basis, maar samen hebben ze in dit werk de reflectie geleid naar een beleid dat nodig is voor het recht op huisvesting, werk, gezondheid en onderwijs. Ze hebben deze benaderd via hun leven, via aspecten die onzichtbaar zijn voor anderen, via de **dagelijkse strijd** die ze voeren om deze basisrechten te verkrijgen, om "de eenvoudige dingen in het leven" te verkrijgen.

Ze hebben het onderzoek gestuurd in de richting van een ander beleid dat gewoonlijk niet geassocieerd wordt met armoedebestrijding: **kinderbeschermingsbeleid**. Voor ouders in alle landen is de plaats die kindbeschermingsmaatregelen innemen in hun leven en in hun geschiedenis, vaak gedurende meerdere generaties, overheersend. Als de situatie bijvoorbeeld moeilijk wordt en ze om hulp moeten vragen, doen sommige ouders dat niet, uit angst om veroordeeld te worden, om verkeerd begrepen te worden en om de situatie tegen hen te doen keren en uiteindelijk te leiden tot een plaatsing van de kinderen.

Door kindbeschermingsmaatregelen de kans ontnomen worden je kinderen op te voeden is een trauma dat in individuele levens gegrift staat, maar het is ook een collectief trauma voor een hele gemeenschap. Dit trauma, dat door onze samenlevingen in zijn diepte wordt genegeerd, is een bron van uitsluiting en opsluiting in armoede, in de vicieuze cirkel van armoede.

Ouders hebben vaak gezegd "ze begrijpen ons niet", "ze luisteren niet naar ons", "ze zien niet wat we doen", "als we iets zeggen werkt het averechts, dus zwijgen we maar". Armoede wordt zelden gezien en gehoord op de manier waarop mensen het ervaren, door de manier waarop het hun identiteit heeft gevormd, met hun dagelijkse inspanningen om zo niet met het leven, dan toch met overleven om te gaan. Aan het einde van het onderzoek werd dit **de onzichtbaarheid van armoede** genoemd.

De verborgen aspecten van armoede zichtbaar maken

³Het onderzoeksproject "**Verborgen dimensies van armoede**", een internationaal participatief onderzoek uitgevoerd door ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford, werd gebruikt om deze aspecten van armoede zichtbaar te maken. Het stelde ons in staat om het verzet van gezinnen, hun lijden en de beroving van hun handelingsbekwaamheid te identificeren. De ouders beschreven niet alleen de materiële ontberingen, maar ook het sociale en institutionele misbruik waaronder ze te lijden hadden.

De verborgen dimensies van armoede hebben het mogelijk gemaakt om niet alleen armoede in brede zin te onthullen, maar ook de precieze beleving van de armoede.

Als we echt willen dat dingen veranderen, moeten we de oorzaken aanpakken

Het feit dat er geen rekening gehouden wordt met alle aspecten van de ervaring van armoede is een belangrijke oorzaak van het feit dat armoede van generatie op generatie doorgegeven wordt. Doorheen het onderzoek zeiden de ouders: "We zijn niet alleen gebruikers of begunstigden, we zijn mensen, ouders gedurende ons hele leven, we dragen onze kinderen in ons, we ervaren emoties, we hebben familierelaties, sociale relaties, waarden, levenservaring, kennis en hoop voor onze kinderen".

Een andere belangrijke oorzaak van het opsluiten van kinderen van generatie op generatie in armoede, is de wet op de kindbescherming. We kunnen niet ontkennen dat bepaalde kindbeschermingswetten, zoals adoptie zonder toestemming in het Verenigd Koninkrijk, inhumain zijn, alsof ze stammen uit een andere tijd waarin mensen van weinig belang waren. We moeten ook het algemene curatorschap in Zwitserland noemen, dat ouders de vrije uitoefening van

3 Bray Rachel ; Walker Robert ; De Laat Marianne ; Godinot Xavier ; Ugarte Alberto, Internationale Beweging ATD Vierde Wereld. De verborgen dimensies van armoede. Participatief onderzoek uitgevoerd door ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford. 2021

hun rol als opvoeders van hun kinderen ontnemt. Maar zonder zo ver te gaan in andere landen, garandeert kindbescherming toch geen toekomst zonder armoede voor kinderen.

Voorstellen voor verandering ontwikkelen

Op deze twee gebieden, de onzichtbaarheid van armoede en het kindbeschermingsrecht, werkten de deelnemers aan voorstellen voor verandering. Om ze te realiseren, hebben we de expertise en toewijding van iedereen nodig.

2- De kinderbescherming in Europa aanpassen: voorstellen van deelnemers aan de gezinsworkshop

In de loop van het onderzoek identificeerden de deelnemers geleidelijk twee belangrijke gebieden in de kinderbescherming die veranderd moesten worden: ten eerste, de onzichtbaarheid van armoede opheffen, om rekening te houden met de strijd tegen armoede, die gesteund wordt door ouders, maar ook door nationaal of Europees beleid dat echter geen verband houdt met kinderbescherming. Ten tweede, de rechtspraak, om ervoor te zorgen dat grondrechten worden uitgeoefend en wetten worden gehandhaafd.

Voor ieder van deze twee domeinen splitsten de deelnemers zich in 3 workshops om zo ver mogelijk te gaan in het ontwikkelen van voorstellen voor verandering. Op het gebied van de onzichtbaarheid van armoede werkten ze aan opleiding, hulp en instellingen. Op juridisch gebied werkten ze aan kinderbeschermingszaken, tijdelijke plaatsingen en rechtszittingen. Hoewel het efficiënter was om op deze manier te werken, moet benadrukt worden dat het werk van de drie workshops onlosmakelijk met elkaar verbonden is. In elk van de workshops verwezen de deelnemers naar het werk van de anderen. Bijvoorbeeld, de wens dat hulp de handelingsbekwaamheid van zowel ouders als beroepskrachten ontwikkelt, kan alleen samengaan met veranderingen in de opleiding en structurele veranderingen in de instellingen. Of de wens om plaatsingen echt tijdelijk te maken, veronderstelt dat het dossier van de kinderbescherming anders opgesteld wordt en echt toegankelijk is voor alle betrokkenen, en dat het contradictoire debat voor de rechter een beter evenwicht tussen de partijen garandeert. Hierdoor **vormen alle voorstellen een samenhangend geheel**.

Deze voorstellen werden op 20 november openbaar gemaakt, waarbij enkele reacties van het publiek aan het eind van elk van de twee delen opgenomen werden.

De voorstellen beginnen met een verklaring van de ouders zelf over de realiteit van hun leven, waarbij ze het woord "wij" gebruiken. Dit "wij" omvat vele andere ouders die in armoede leven. De voorstellen zelf werden geschreven door alle deelnemers, ouders, academici, medestanders en vrijwilligers van de animatieteams van de lokale groepen, met behulp van de methodologie die in hoofdstuk 3 uitgelegd wordt.

2-1- Rekening houden met armoedebestrijding op het gebied van kinderbescherming.

Toen we de verhalen van de ouders over hun strijd analyseerden aan de hand van het diagram uit het onderzoek naar de verborgen dimensies van armoede (zie p.54), werden in de meeste gevallen een aantal dimensies genoemd: lijden, machteloosheid, verzet, institutioneel en sociaal misbruik en niet erkende bijdragen. Deze werden gezien **als obstakels die** mensen in armoede gevangen houden.

Deze dimensies worden **niet waargenomen door de maatschappij, wat leidt** tot een gebrek aan begrip voor de realiteit die de armste mensen ervaren. Ze worden niet erkend voor het misbruik dat ze ervaren en **het lijden dat ze ondergaan**. Ook **hun inspanningen en veerkracht** worden onderschat en niet erkend. Het feit dat hun lijden en veerkracht niet worden erkend, betekent dat de mensen met wie ze praten er geen rekening mee houden. Ouders legden uit dat deze ontkenning of onwetendheid hun lijden deed toenemen. En hoe meer je lijdt, hoe minder macht je hebt om te handelen. **Het is een vicieuze cirkel**.

Met deze verborgen en onzichtbare dimensies kan geen rekening worden gehouden in de strijd tegen armoede en dus ook niet in het bouwen aan een toekomst zonder armoede voor kinderen.

Drie toespraken, een van een militant van ATD Vierde Wereld uit het Verenigd Koninkrijk, een tweede van een Franse academicus en filosoof, en een derde van een vaste vrijwilliger van ATD

Vierde Wereld in Zwitserland, herzien en verdiepen de denklijnen die door het werk lopen en die het mogelijk hebben gemaakt om tot de kern van het probleem door te dringen.

◦
◦ ◦

Tammy Mayes, activiste Vierde Wereld, Verenigd Koninkrijk: **armoede is geen verwaarlozing, de strijd tegen armoede is onzichtbaar.**

Ik wil graag drie dingen met jullie delen:

Ten eerste is **armoede geen keuze**. Niemand kiest voor armoede. De meeste ouders willen liever niet arm zijn zodat hun kinderen alles hebben.

Ten tweede, hoewel sommige mensen dat denken, **is armoede niet te wijten aan nalatigheid van de mensen die in armoede leven.**

Ten derde, hoewel bij een heel klein deel van de mensen die in armoede leven, dat kan leiden tot verwaarlozing door gebrek aan middelen, maakt dat hen dan slechte ouders? Nee. **Maar leven in armoede maakt het ouderschap wel moeilijker.**

Heb je geld nodig om lief te hebben?

Heb je geld nodig om ouder te zijn?

Moeten kinderen elk weekend en elke feestdag weg? Nee, het is de maatschappij die dat opdringt. Er is niets mis mee om thuis tijd door te brengen met je gezin, je kunt knutselen, het weekend in pyjama doorbrengen met films kijken en snoep en popcorn eten, net als in de bioscoop, maar het is goedkoper dan naar de bioscoop gaan! De maatschappij vindt dat mensen die in armoede leven geen televisie moeten hebben, niet omdat het slecht is maar omdat televisie geen noodzaak is. Mensen zeggen dat we niet bewegen en dat we in armoede willen leven, dat we niet bewegen en dat onze kinderen gehandicapt zullen zijn. Nee, we ondernemen elke dag actie. We vechten niet elke dag voor de lol!

Niemand geeft om ons, en toch zijn we allemaal mensen! We zijn belangrijk, niet alleen voor ons gezin maar ook voor de maatschappij, we zijn geen nummers en we zijn zeker geen mensen die de discriminatie verdienen waar we onder lijden. **Het is niet omdat we in armoede leven dat we geen mensenrechten of aspiraties hebben.**

Als je in armoede leeft, ben je onzichtbaar, geïsoleerd en gediscrimineerd. Niet alleen in de maatschappij in het algemeen, maar bijvoorbeeld ook in de gezondheidszorg. Je wordt overal op afgerekend, ook op het gebruik van een voedselbank. Je wordt beoordeeld als je cadeautjes koopt voor verjaardagen en Kerstmis terwijl je niet genoeg geld hebt om je huis te verwarmen. Maar kinderen hebben cadeautjes nodig! Niemand denkt er twee keer over na om naar de winkel te gaan om een reep chocolade te kopen, maar mensen in armoede wel. Mensen in armoede begroten alles om te proberen alles te doen wat de maatschappij vindt dat ze moeten doen.

Een andere vraag is: heb je geld nodig om je kinderen goed van kwaad te leren? Nee, maar je hebt wel geld nodig om te leven.

Wat je niet ziet, is dat we ons proberen te verbeteren en bovenal zie je de tranen niet die 's nachts bij ons opwellen.

◦
◦ ◦

Cécile Lavergne, filosofe, docent aan de Universiteit van Lille, departement sociale en politieke filosofie: **onrechtvaardigheden in verband met kennis, in het bijzonder het ontkennen van het recht op en de mogelijkheden tot kennisoverdracht.**

Mensen in armoede lijden onder het feit dat hun bijdragen niet worden erkend. In het bijzonder hun kennis op het gebied van opvoeding is vaak onzichtbaar; dit berokkent hen schade, veroorzaakt leed en kan ook leiden tot een gevoel van ontmoediging en machteloosheid. In de sociale en politieke filosofie heeft een Britse filosoof een concept voor deze misstanden bedacht. Miranda Fricker noemt ze epistemische onrechtvaardigheden, of onrechtvaardigheden die verband houden met kennis. Wat mensen die in armoede leven ontzegd wordt wanneer ze lijden onder deze onrechtvaardigheden, is dat zij de dragers en producenten van kennis zijn.

⁴ We hebben zojuist het werk gepubliceerd van een seminar over sociale filosofie dat op participatieve wijze geleid werd door de ATD Vierde Wereldbeweging. Een deel van deze publicatie is gewijd aan de kwestie van onrechtvaardigheden in verband met kennis. Hoofdstuk IV is gewijd aan het onrecht van de overdracht. Dit concept is voortgekomen uit de analyse van de militanten van ATD Vierde Wereld, in het bijzonder met betrekking tot onze beschouwingen over plaatsing van kinderen.

"We noemen onrechtvaardigheid bij kennisoverdracht een vorm van onrechtvaardigheid die verband houdt met de overdracht tussen generaties, d.w.z. de onmogelijkheid om iemands kennis over te dragen aan jongere mensen in zijn familie, gemeenschap, beroep of omgeving. **Deze bijzondere vorm van onrecht treft de armste mensen in hun vermogen om hun geschiedenis door te geven, een identiteit op te bouwen, deel uit te maken van een gedeelde geschiedenis**".

De verhalen die verteld worden in de Familieworkshop (zie hoofdstuk 2) zijn doordrongen van dit onrecht van overdracht: ouders moeten altijd bewijzen dat ze goede ouders zijn, dat ze het juiste doen. Ze worden voortdurend herinnerd aan wat ze wel en niet moeten doen; levend onder voortdurende controle kunnen ze niet doorgeven wat ze weten aan hun kinderen, wat belangrijk voor hen is, hun waarden, maar ook hoe ze moeten opgroeien. Ze worden ook vaak verhinderd om hun gevoelens door te geven: liefde, genegenheid, aandacht. Dit kan leiden tot wat we **een vorm van emotionele sterilisatie** zouden kunnen noemen: "we voelen ons niet langer gemachtigd om onze gevoelens te uiten over onze kinderen, of in onze relaties met verschillende instellingen. We verbergen ze, omdat we bang zijn dat deze gevoelens zich tegen ons zullen keren". Dit onrecht is dus diep geworteld in affectiviteit, in de sfeer van gevoelens. Zoals we schreven in het boek over sociale filosofie, ligt dit onvermogen om informatie door te geven aan de basis van de werking van veel plaatsingen in Frankrijk, zoals gemeld door activisten. Het vergroot de kloof tussen ouders en kinderen. Naast het onzichtbaar maken van alle opvoedkundige kennis en knowhow van de ouders, "ontneemt deze kloof de ouders een belangrijke reden voor hun dagelijkse inspanningen" (p. 177); deze onrechtvaardige overdracht ontnemt de kinderen het begrip voor de strijd die hun ouders voeren, begrip waarop de kinderen hadden kunnen bouwen, trots op konden zijn en waarin ze middelen hadden kunnen vinden om hun leven te veranderen en de armoede te bestrijden.

Deze onrechtvaardigheid identificeren en bestrijden betekent werken aan het herstellen van echte kansen voor families om hun erfgoed door te geven: de kans om hun eigen geschiedenis op te bouwen via familiebanden.

◦
◦ ◦

Joana Jaquemmet, vaste vrijwilliger ATD Vierde Wereld, Zwitserland: De kracht van het collectief om het onzichtbare zichtbaar te maken.

We nodigden jonge ouders met ervaring in armoede uit om deel te nemen aan deze 'chantier familles'. Ze vormden een groep en ik ontdekte **hoe de kracht van een collectief het onzichtbare zichtbaar kan maken**.

4 Jousset David; Poché Fred, Jomini François; Tardieu Bruno. Pour une nouvelle Philosophie Sociale, transformer la société à partir des plus pauvres. Frankrijk: Le Bord de l'Eau, 2023.

Ten eerste zag ik hoe het samenbrengen van ouders met armoede-ervaring hen een plek geeft waar ze zich zelfverzekerd en vrij voelen om hun emoties te uiten, waar ze hun lijden onder woorden kunnen brengen, waar ze zichzelf kunnen zijn. Hierdoor herkennen ze zichzelf in andere ouders en voelen ze zich minder alleen in wat ze doormaken. En het geeft hen kracht in de strijd en weerstand die ze delen. Ouders luisteren naar elkaar, begrijpen elkaar, geven elkaar soms advies of strategieën, ze helpen elkaar. En niet alleen op onze bijeenkomsten bij ATD Vierde Wereld: ze hebben een echte vriendschap opgebouwd. Ouders hebben vaak aangegeven dat deze 'chantier familles' goed voor hen is en hen kracht geeft in hun dagelijkse strijd.

Want het vergt kracht om als ouders zoveel onrechtvaardigheden onder ogen te zien. En ik heb de ouders in onze groep het vertrouwen zien krijgen om zich uit te spreken, om hun strijd aan te gaan, maar ook die van andere ouders. Ze zijn uitgegroeid tot activisten op een manier die me echt heeft verbaasd, ook in samenwerking met academici en professionals. **Een ruimte als de 'chantier familles' is een echte universiteit, die erkend en gewaardeerd zou moeten worden.**

Samen brengen ze onzichtbare kennis aan het licht. Ze stellen ons in staat altijd verder te gaan in ons begrip van de realiteit van armoede, van hun lijden maar ook hun verzet. Ze dwingen ons elk woord af te wegen en achter elk woord te zoeken naar de ware betekenis ervan. De term "viciuze cirkel" wordt bijvoorbeeld zo vaak gebruikt. Tijdens een bijeenkomst in Zwitserland in september gebruikte een jonge vader in onze groep deze term, waarbij hij de dringende noodzaak om "de viciuze cirkel van armoede te doorbreken" centraal stelde. Maar hij isoleerde het woord "vicious" door te zeggen: "*het is vicious, het systeem is vicious*". En tegelijkertijd zei hij tegen ons: "Het heeft geen zin om woorden te gebruiken als je niet weet wat ze betekenen". Dus kwam hij terug op de definitie van het woord "vicious" en vertelde ons: "*Het betekent 'met slechte neigingen'*". En hij voegde eraan toe: "*het systeem gaat niet voor het goede in mensen, het gaat voor het slechte*". Dat gaf ons een heel ander begrip van de term 'viciuze cirkel', die we de hele tijd gebruiken, soms zonder echt te weten wat het betekent.

Het is de kracht van een collectief, zoals de 'chantier familles', dat het onzichtbare zichtbaar gemaakt wordt: de emoties, het lijden, de strijd, het individuele en collectieve verzet en de kennis van mensen die armoede hebben meegemaakt.

◦
◦ ◦

Om ervoor te zorgen dat de kinderscherming rekening houdt met de realiteit van armoede en armoedebestrijding in hun leven, wilden de ouders in de gezinsworkshop voorstellen doen op drie gebieden: opleiding, niet alleen voor professionals maar voor alle betrokkenen, hulp en ondersteuning om daadkracht te ontwikkelen, en institutionele veranderingen.

1e voorstel: samen vorming volgen

Opmerkingen van ouders

Al te vaak nemen professionals te snel beslissingen, zelfs serieuze beslissingen zoals het plaatsen van kinderen. Deze beslissingen worden genomen terwijl ze niet begrijpen hoe wij leven, hoe we handelen, hoe we reageren, hoe we ons gedragen. We moeten onze emoties verbergen. We leven in angst en we voelen ons beoordeeld en verminderd, omdat maatschappelijk werkers ons maar al te vaak de schuld geven van alles wat we verkeerd doen en ons niet aanmoedigen bij wat we goed doen. Vaak ervaren we de opmerkingen van professionals als een bedreiging. Ze begrijpen niet waarom het belangrijk voor ons is om in onze omgang met professionals begeleid te worden door mensen die we kunnen vertrouwen.

Voorstellen voor verandering opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

1) In het licht van deze vaststellingen is het noodzakelijk om **in de basisopleiding en de bijscholing van beroepskrachten een module in te voeren die samen gevolgd wordt met mensen in armoede**. Het doel van deze opleiding zou zijn een beter begrip te krijgen van extreme armoede en de gevolgen ervan, en betere relaties op te bouwen tussen beroepskrachten en ouders. Deze opleiding zou bestemd zijn voor alle medewerkers van de kinderbescherming (rechters, maatschappelijk werkers, pleeggezinnen, adoptiegezinnen, advocaten, enz.) Het is belangrijk dat kinderen meer serene, positieve en constructieve relaties zien tussen hun ouders en professionals. Professionals moeten begrijpen dat ze de tijd moeten nemen om vertrouwen en zelfs een partnerschap op te bouwen.

Deze training zou ouders in staat stellen zich gerespecteerd, gehoord, erkend en gesteund te voelen en de hulp te krijgen die ze willen.

Deze opleiding moet de relatie tussen gezinnen en beroepskrachten op verschillende niveaus veranderen, zodat het er een wordt van luisteren en samenwerken, waarbij gezinnen worden beschouwd als dragers van kennis en middelen om meer rechtvaardigheid gekoppeld aan kennisoverdracht te bereiken.

Deze training zou ouders en ook professionals moeten helpen om zich minder bang te voelen en uiteindelijk zou het de kinderen helpen indien de gezinnen zich gesteund voelen om bij elkaar te blijven. De instelling moet zichzelf heruitvinden in het licht van deze behoefte aan training.

Voorbeelden van goede praktijk:

- In België is er de Agora-groep, een forum waar jeugdwelzijnswerkers en activisten van verenigingen tegen armoede in dialoog gaan en samenwerken. Wanneer er nieuwe wetten of decreten uitgevaardigd worden, bekijken ze samen of deze al dan niet de goede richting uitgaan. Het is geen opleidingscentrum op zich, maar het is een manier van samenwerken waar iedereen van leert. Wat de ouders inbrengen, helpt de maatschappelijk werkers vooruit. Daarna moeten deze hun afdeling voortstuwen wat niet altijd gemakkelijk is.

- In het Verenigd Koninkrijk leiden activisten met persoonlijke ervaring in armoede al een aantal jaar studenten sociaal werk op. Ze trekken lessen uit hun ervaring: "De meeste maatschappelijk werkers doen veel slechte dingen. Maar door hen dat cru te zeggen wordt de dialoog met hen verbroken. Vroeger confronteerden we ze ermee en spelden we hen de les, maar dat werkte gewoon niet. Wat we nu proberen te doen is samenwerken met de maatschappelijk werkers, ons samen met hen engageren, samen leren. We beginnen met hen te vragen wat zij denken dat armoede is, en ook waarvoor ze denken dat sociaal werk dient, zodat we een gesprek kunnen voeren. We geven hen ook voorbeelden van goede praktijk waarbij maatschappelijk werkers goede relaties ontwikkelen met ouders en waarbij we van beide kanten respecteren dat we allemaal proberen te werken voor de kinderen. We hebben het ook over pedagogie, wat breder is dan alleen training.

2) Ouders die in armoede leven, moeten zelf **hun rechten** leren **kennen**, zodat ze zichzelf kunnen verdedigen, zich kunnen uitspreken en mondig kunnen blijven.

3) Tot slot lijden ouders onder de negatieve manier waarop ze door de maatschappij bekeken worden die onbewuste, eeuwenoude vooroordelen heeft over de ervaring van armoede. Het is daarom belangrijk om **ook de media te trainen**, omdat de maatschappij via hen kan veranderen. Maar praten met de media vergt voorbereiding. In het Verenigd Koninkrijk trainen militanten om te leren hoe ze met de media kunnen praten op een manier die niet te persoonlijk wordt, maar wel een boodschap overbrengt. De media spelen een belangrijke rol in hoe mensen in armoede

worden gezien door de publieke opinie, wat vervolgens leidt tot beleid en praktijken die het leven van mensen in armoede beïnvloeden.

◦
◦ ◦

2e voorstel: hulp en ondersteuning bij het ontwikkelen van daadkracht

Om een toekomst zonder armoede voor kinderen op te bouwen, moet hulp de vaardigheden van ouders erkennen en hen in staat stellen actie te ondernemen.

De rechten van kinderen worden vaak genegeerd. Vooral het recht op bescherming van het gezinsleven van kinderen die in armoede leven, wordt niet gerespecteerd. Ouders zeggen: "*Er wordt geen rekening gehouden met de levensomstandigheden van onze gezinnen. We worden niet gezien als gezinnen die hulp of steun nodig hebben, maar als ouders die gefaald hebben*". Deze perceptie verstoort de relaties tussen ouders en professionals en wordt een voorwendsel om de dominantie van de instellingen over de ouders te bestendigen.

We moeten kijken naar alle verborgen dimensies van armoede, want vaak weten de mensen die beslissingen nemen niet wat armoede is en krijgen gezinnen niet de juiste hulp.

Ouders ervaren situaties van toezicht en controle. Kan hulp onder controle echte hulp zijn? Als mensen om hulp vragen en die hulp wordt tegen hen gebruikt, kan er dan sprake zijn van goede hulp? Welke hulp hebben ouders nodig om echt gesteund te worden?

1) Goede ondersteuning is gebaseerd op een goede relatie tussen de professional en de ouders.

Wat ouders vaststellen

Hulp werkt als er een relatie van vertrouwen en respect is en als we ons niet in een relatie van toezicht bevinden. Als we niet vertrouwd worden, hoe kunnen we onszelf dan vertrouwen?

We voelen ons zelfverzekerd als we communiceren met de professional, als de professional rekening met ons houdt.

Het kost tijd om vertrouwen op te bouwen, want we lijden onder het trauma van de plaatsing (soms zijn er al drie generaties geplaatst) en daar bovenop krijgen we het gevoel, of wordt ons zelfs verteld, dat we niet voor ons kind kunnen zorgen omdat we zelf destijds geplaatst werden. De professional maakt ons bang; hij is een persoon zoals wij, maar hij stelt zich superieur op. We kunnen uiteindelijk doen alsof we bepaalde dingen doen, alleen om hen tevreden te stellen.

Hulp werkt als je behoeften worden begrepen en je effectieve ondersteuning krijgt.

Onze behoeften kunnen heel concreet zijn. *Bijvoorbeeld leren hoe we onze kinderen grenzen kunnen stellen, hoe we het huis goed kunnen opruimen, hoe we moeten koken.*

De hulp moet worden afgestemd op elk gezin en dat kost tijd, vooral als je een gehandicapt kind hebt.

We zijn bang om hulp te vragen omdat deze zich tegen ons kan keren.

We hebben negatieve ervaringen, bijvoorbeeld wanneer we als laatste op de hoogte gebracht worden van iets dat onze kinderen aangaat.

Bijvoorbeeld: als er iets op school gebeurt, belt de school het gastgezin en het gastgezin belt de referent, omdat het gastgezin de ouders niet rechtstreeks kan bellen en zij dus als laatsten geïnformeerd worden.

We hebben ook positieve ervaringen, als we bij opvoeders zijn die naar ons luisteren, die eraan denken dat er ouders achter het kind staan. Ouders vertellen ons: "*Een leerkracht vraagt: 'Vind je het erg als ik het bezoek uitstel omdat de kinderen een show moeten opvoeren? We kunnen de leerkracht zelfs vertellen als hij fouten maakt. Als hij een fout maakt, verontschuldigt hij zich bij*

ons. Hij wil dat we goed samenwerken zodat de kinderen weer thuiskomen. Hij zegt: 'Mijn rol is om samen met jullie ervoor te zorgen dat de kinderen zich bij jullie goed ontwikkelen'. Als iemand dat tegen je zegt, voel je je meteen zelfverzekerd.

In sommige landen hebben we het recht begeleid te worden bij een afspraak met maatschappelijk werker. Begeleiding is er om ons te helpen de dialoog te begrijpen, ter plekke of achteraf, en om ons vertrouwen te geven. Het is een kans om onze situatie beter te begrijpen, om ons zelfverzekerder te voelen en om onze daadkracht te laten gelden. Een moeder zei: "Als *ATD Vierde Wereld* niet achter me staat, heb ik geen vertrouwen in mezelf, kan ik niet naar de bijeenkomst gaan. Soms durf ik niet te vragen om begeleiding omdat ik niet weet wat de reactie van de professional zal zijn. Het kan averechts werken.

We hebben soms de ervaring dat als we begeleid worden door een persoon van onze keuze die we vertrouwen, dat dit zich tegen ons keert. We worden ervoor bekritiseerd, men zegt ons dat we kwetsbaar zijn, dat we autonomie ontberen, terwijl autonomie juist gaat over het maken van keuzes, zoals de beslissing om wel of niet begeleid te worden. Er wordt van ons gevraagd dat we autonoom zijn om te doen wat er van ons gevraagd wordt, maar ons wordt de autonomie ontnomen om onze eigen keuzes te maken.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan het familieproject

1. Dat ouders de piloten blijven en maatschappelijk werkers de copiloten.

Dat ouders door professionals erkend worden als ouders met expertise. Dat ze hun verwachtingen en behoeften kunnen uiten.

2. Dat de professional de mening van de ouders vraagt voordat hij/zij dingen doet die invloed hebben op het dagelijks leven van hun kinderen en hun relatie met hun familie.

3. De persoon die het gezin komt helpen, moet de tijd nemen om de situatie als geheel te bekijken en echt luisteren naar wat het gezin te zeggen heeft. Hij of zij moet zich richten op de belangen van het kind, het kind zien als onderdeel van het gezin en denken aan het gezin als geheel.

2) Goede hulp vereist dat professionals een goed begrip hebben van armoede en de impact ervan op het gezinsleven.

Wat ouders zeggen

De betrokken professionals realiseren zich niet altijd hoe het is om in armoede te leven, hoe moeilijk het is om onze kinderen te zien en welke eisen er aan ons worden gesteld.

Soms hebben we financiële steun nodig om onze kinderen te kunnen bezoeken als ze ver van huis geplaatst zijn. Er moet systematische ondersteuning zijn, zoals een abonnement voor vervoer.

Soms moeten we frauderen met het openbaar vervoer. Een moeder moest kiezen tussen eten en haar dochter bezoeken. Als er een vervoersstaking is en we niet komen opdagen, krijgen we een negatief etiket opgeplakt omdat we zoezegd ons kind niet willen zien.

Een moeder vertelt: "Mij werd gevraagd om behandeling en psychologische hulp te zoeken, dus heb ik dat gedaan. Ik ben al vijf jaar stabiel en toch zijn mijn kinderen niet teruggekomen. Ik denk dat het belangrijk is dat de rechter zich realiseert wat hij oplegt. Er is mij gevraagd om huisvesting te vinden maar sociale huisvesting is me vier keer geweigerd.

Men vergeet vaak dat we tijd nodig hebben als onze leefomstandigheden veranderen, als we aan eisen moeten voldoen, voor of na een mogelijke plaatsing. Ouders vertellen ons: "We werden hier en daar gehuisvest, we waren gewend om in één kamer te wonen. En toen we een woning kregen, woonden we maar in één kamer, ook al hadden we genoeg ruimte, maar we konden ons er niet aan aanpassen. Als je 10 jaar op straat hebt geleefd en je komt in een huis terecht, dan kost het tijd om aan die realiteit te wennen. Tijd om je leven en dat van je kind in eigen handen te nemen. Het kost ook tijd om aan een plaatsing te wennen en je leven opnieuw te bekijken. Een vader zegt: "Ik werd 's nachts wakker omdat ik mijn kinderen hoorde huilen. In werkelijkheid waren ze weg!

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan het familieproject

Dat professionals voortdurend moeten getraind worden in de realiteit van extreme armoede en de impact ervan op het gezinsleven.

We moeten in gedachten houden dat een moeilijk leven betekent dat we tijd moeten nemen om:

- vertrouwensrelaties op te bouwen met belanghebbenden
- te voldoen aan de voorwaarden die opgelegd werden om de band tussen ouders en kinderen in stand te houden of om hen naar huis te laten terugkeren.
- de ouders zich te kunnen aanpassen aan veranderingen in het leven.

Omgekeerd kunnen ouders in een noodsituatie onmiddellijk hulp nodig hebben, en niet pas na de volgende hoorzitting.

3) Goede praktijken

Ondersteunende gezinnen

In Vlaanderen brengen een aantal verenigingen (Home Start en Kauwenberg Centre) al meer dan 25 jaar gezinnen samen.

Gezinnen kunnen hun kinderen voor weekends, vakanties of meer regelmatige periodes naar ondersteunende gezinnen sturen.

Er is geen gerechtelijke tussenkomst; het zijn de ouders die beslissen en instemmen op vrijwillige basis en over specifieke zaken.

De ouders van het kind en de ouders van de Solidariteitsfamilie handelen in overeenstemming; de Solidariteitsfamilie vraagt altijd toestemming aan de ouders voordat ze iets met hun kinderen doen. Er is dus wederzijds vertrouwen en respect tussen de ouders. Vriendschappen blijven zelfs na vele jaren bestaan.

Het idee is dat gezinnen die in armoede leven en niet altijd een ondersteunend netwerk (familie of vrienden) hebben, steun kunnen vinden om voor hun kinderen te zorgen als het te moeilijk wordt.

Om dit te laten werken, moeten ouders vertrouwen hebben in de verenigingen die gezinnen ondersteunen.

Solidaire gezinnen worden geselecteerd door de vereniging en krijgen training gebaseerd op twee essentiële begrippen: 1) Solidaire gezinnen veroordelen ouders niet. 2) Solidaire gezinnen erkennen dat ouders niet incompetent zijn, maar gewoon steun nodig hebben.

Het **project "Un temps pour nous" in Verviers in Wallonië**: dit is een samenwerking tussen ATD Vierde Wereld en een thuishulpdienst die als schakel fungeert met gezinnen. Er worden weekends georganiseerd met ouders en hun kinderen buiten het gezin om de band tussen ouders en kinderen te onderhouden en te versterken. Aan het einde van het weekend wordt een verslag opgesteld MET de gezinnen.

In een andere stad is er een tehuis met een flat, zodat ouders voor hun kind kunnen zorgen in een fatsoenlijk onderkomen als ze dat zelf niet hebben.

Er worden ook **gezinsvakanties** georganiseerd door ATD Vierde Wereld of andere organisaties waar gezinnen, inclusief gezinnen met geplaatste kinderen, tijd met elkaar kunnen doorbrengen in een andere omgeving en in een georganiseerde setting. Deze vakanties stellen ouders en kinderen in staat om samen te komen, de band tussen ouders en geplaatste kinderen te versterken en quality time met elkaar door te brengen. De voorbereiding en evaluatie van deze vakanties gebeurt in samenspraak met elk gezin.

Peer group-bijeenkomsten zoals we die bij ATD organiseren. Er zijn nog andere organisaties die opkomen voor de rechten van kinderen in huizen en hun ouders. De overheid zou deze organisaties moeten steunen zodat ze zich kunnen organiseren en verenigen om sterker te staan in hun relaties met professionals. Bij ATD Vierde Wereld en de Chantier Familles wordt de nadruk gelegd op de expertise van mensen in armoede, en dat is essentieel.

3e voorstel: Aanpassingen aan kinderbeschermingsinstellingen

1- De naam van instellingen voor kinderbescherming wijzigen

In verschillende landen hebben de instellingen die verantwoordelijk zijn voor kinderbescherming verschillende namen. Hun naam zegt veel over hun kinderbeschermingsproject. Maar in alle landen betekent "kinderbescherming" voor veel mensen "ouders zijn een gevaar voor het kind; het kind moet worden beschermd tegen zijn ouders".

Wat ouders zeggen

Alleen al de titel van kinderbescherming maakt kinderen en ouders bang, voor wie het plaatsing en scheiding betekent in plaats van ondersteuning.

Het woord kinderbescherming kleineert ons in de zin dat onder verstaan wordt "*je bent niet capabel, we gaan de dingen voor je doen*". Maar we vragen om ondersteuning, niet om dingen die voor ons worden gedaan. In plaats van beoordeeld te worden als onbekwaam, hebben we steun nodig. Zonder deze ondersteuning weten wij niet meer waar we terecht kunnen voor ondersteuning in de opvoeding van onze kinderen en wordt het ingewikkeld om het hoofd boven water te houden. Wat we winnen met deze naamsverandering is vertrouwen krijgen in de diensten en in onszelf. "Familiale ondersteuningsdienst: het zorgt ervoor dat je meer wilt samenwerken, je voelt je geholpen in plaats van in de gaten gehouden.

Voorstel van de deelnemers aan de familieworkshop:

Noem de dienst, gezinsondersteunende dienst, d.w.z. ouders en kinderen zijn betrokken.

2- Enkele benchmarks voor veranderingen in professionele praktijken

Wat ouders zeggen:

- Wat we ook zeggen, wat we ook doen, we hebben het altijd mis.
- Ze kijken op ons neer
- De professionals weten alles en wij weten niets. Ze leven niet in dezelfde realiteit als wij, ze willen altijd beslissen. Als wij bijvoorbeeld een activiteit voor ons kind kiezen, beslissen zij iets anders.

Voorstel opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

Dat de instelling en de professionals met de ouders samenwerken om een co-educatieproject voor hun kinderen te ontwikkelen.

Om samen aan de toekomst van het kind te bouwen, moeten de praktijken van professionals en de instelling evolueren in de richting van :

- Een zorgzame, niet-oordelende relatie
- Een relatie gebaseerd op openheid en transparantie
- Een relatie waarin de professional de realiteit van het dagelijks leven van gezinnen probeert te begrijpen
- Een meer evenwichtige relatie tussen professionals en ouders, door te accepteren dat ouders begeleid worden door een vertrouwenspersoon
- Een stabielere relatie, zonder al te frekwente veranderingen in professionals
- Regelmatige informatie over personeelwisselingen, werktijden, rechten, enz.
- Coördinatie tussen professionals moet plaatsvinden in aanwezigheid van de ouders om tegenstrijdigheden te voorkomen.

Om deze samenwerking tussen ouders, professionals en kinderen tot stand te brengen, hebben instellingen middelen nodig:

- Training voor professionals in luistervaardigheid en interpersoonlijke vaardigheden, en kennis van mensen die in precare omstandigheden leven
- Minder overbelaste professionals
- Financiering.

Voorbeeld van goede praktijken

In Frankrijk heeft het Projet Pour l'Enfant (PPE), ontwikkeld tussen ouders, kinderen en professionals, mits goed geïmplementeerd en toegepast - wat lang niet altijd het geval is – als positieve gevolgen gehad :

- Meer zelfvertrouwen voor ouders
- Vertrouwen om met professionals te praten
- Een evenwichtigere relatie
- Samen verder gaan voor het kind, rekening houdend met de familiale omgeving en de verschillende actoren coördinerend die betrokken zijn bij de zorg voor het kind

3- Geconfronteerd met instellingen hebben we checks and balances nodig

Observaties van ouders:

Instellingen hebben veel macht over ons leven en wij hebben geen macht over hen. Bovendien worden professionals in veel situaties gedekt door hun superieuren, terwijl ouders en kinderen niemand hebben om hen te steunen.

Instellingen houden geen rekening met de impact die ze op ons hebben. Ze hebben veel macht. Ze stressen ons, maken ons bang en we verliezen ons vermogen om ermee om te gaan. Als gevolg daarvan zien ze ons niet zoals we zijn.

Instellingen houden geen rekening met ons lijden en onze emoties of die van onze kinderen. Ze houden geen rekening met wie we vandaag de dag werkelijk zijn. Ze blijven in het verleden hangen. Het gewicht van het verleden blijft heel sterk, terwijl wij aan onze kinderen denken en het beste voor hen willen. Ze houden geen rekening met de realiteit die ouders en kinderen ervaren. Ze houden geen rekening met de kennis die wij van onze kinderen hebben en de kennis die de kinderen van ons hebben.

De instellingen zelf kunnen geweld, fysiek, psychologisch en moreel misbruik plegen. Onze kinderen worden bij ons weggehaald om hen te "beschermen", maar we zijn er niet zeker van dat ze echt beschermd zijn. Hun leven kan veel slechter zijn in instellingen dan bij ons.

Ouders in het kinderschermingssysteem worden niet gerespecteerd. En, het moet gezegd worden, met ouders die in armoede leven wordt geen rekening gehouden of er wordt niet naar hen geluisterd. Voor rijke ouders is dat heel anders, zij hebben goede advocaten. Dit is een waarheid die gezegd mag worden. Als je in armoede leeft, sta je onderaan, wordt er niet naar je geluisterd en word je veroordeeld. Dat willen we niet meer accepteren.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop:

We hebben dus een tegenwicht nodig tegen de instellingen. Hier zijn 4 voorstellen hiervoor:

1. Bij relatieproblemen, meningsverschillen of niet-naleving is **een bemiddelingsdienst tussen ouders en instellingen nodig**. Deze dienst moet specifiek zijn, neutraal, d.w.z. buiten de instelling staan, onafhankelijk zijn, ook financieel, en goed opgeleid in armoede. Ouders moeten zich er bijvoorbeeld toe kunnen wenden om een andere professional te vragen wanneer hun relatie met deze laatste niet goed is.

Deze bemiddelingsdienst moet ook de ouders dichterbij de instelling brengen, maar vooral de instelling dichterbij de ouders. Professionals en ouders hebben een verschillend taalgebruik, verschillende levensstijlen, ze leven in twee verschillende werelden, dus we moeten ze dichterbij elkaar kunnen brengen.

2. We moeten **een steungroep oprichten van ouders die dezelfde ervaringen hebben, zodat** ze elkaar doorheen de moeilijkheden kunnen helpen, elkaar kunnen steunen en samen sterker kunnen staan.

De ouders in deze steungroep moeten goed opgeleid worden. Er moeten verenigingen opgericht worden om deze training te geven.

3. Bij slecht functioneren van beroepskrachten, instellingen of pleeggezinnen moeten er **onafhankelijke instanties** zijn waar de ouders klacht kunnen indienen en hulp kunnen krijgen (ombudsman, commissie voor goed gedrag, enz.). Deze onafhankelijke instanties moeten opgeleid worden en over voldoende middelen beschikken, anders werkt het niet.

4. **De toegang tot justitie moet ook vergemakkelijkt worden**, zodat indien nodig klachten kunnen ingediend worden. Professionals in de rechtspraak moeten goed opgeleid worden op het gebied van armoede en meer middelen krijgen.

De voordelen

- Meer macht voor ouders en dus meer gelijkheid tussen ouders en instellingen.
- Een betere verdediging voor kinderen.
- Minder plaatsingen.
- Minder mishandeling en institutioneel geweld (fysiek, psychologisch, moreel).
- Meer luisteren naar ouders.
- Economische en vooral menselijke winst.

◦
◦ ◦

Enkele reacties op deze 3 voorstellen tijdens hun openbare presentatie

Tijdens elke workshop presenteerden de deelnemers aan de familieworkshop hun voorstellen publiekelijk, wat reacties en debat opriep bij de genodigden. In plaats van de reacties per workshop in detail te beschrijven, gaan we in deze paragraaf in op de transversale thema's die in alle workshops naar voren kwamen, aangezien alle voorstellen met elkaar verbonden zijn. Ze vormen een samenhangend geheel.

Over de onzichtbaarheid van armoede

We moeten het verband tussen armoede en plaatsing kunnen erkennen. In sommige landen, zoals Vlaanderen, is dit al gebeurd, maar er is een gebrek aan erkenning van de organisaties die deze gezinnen ondersteunen. Alleen het verband leggen tussen plaatsing en armoede is niet voldoende (Ides Nicaise, academicus, België).

Het is moeilijk om armoede op individuele basis erkend te krijgen, dus moet je groepen oprichten. In België, in Wallonië, is er een groep die samenkomt binnen de jeugdbescherming. Het heet de Agora-groep. Mensen hebben politici aangesproken en er is een orgaan opgericht om de situatie voortdurend te evalueren: arme mensen en professionals die vrijuit kunnen praten over hun beperkingen. (Françoise de Boe, nationaal team ATD Vierde Wereld, België)

Bij het gerecht is men zich niet ervan bewust dat plaatsing te wijten is aan armoede of gebrek aan ondersteuning. Als een kind bijvoorbeeld niet naar school gaat, wordt er geen verband gelegd

tussen armoede en levensomstandigheden die de toegang tot school kunnen bemoeilijken (Jacques Fierens, jurist, advocaat, België).

Armoede mag geen reden voor plaatsing zijn, maar toch zien we dat de meeste gezinnen waarvan de kinderen aan de kindbescherming toevertrouwd worden, arme gezinnen zijn, en dat roept vragen bij ons op. Er zijn twee mogelijke verklaringen: armoedesituaties maken gezinnen zo kwetsbaar dat de kinderen in de opvang terecht komen en/of in welgestelde gezinnen zijn de problemen meer verborgen en vinden de ouders andere oplossingen. Het is allemaal erg complex en beide verklaringen zijn geldig. Maar het belangrijkste is zich vragen te stellen over de oorzaken (Anne Devreese, voorzitter van de CNPE Conseil national de la protection de l'enfance, Frankrijk)

Over hulp die echt helpt

Als mij gevraagd zou worden te doen wat wij van de gezinnen vragen, zou ik dat kunnen? In de chaos van het leven is het de band tussen broers en zussen die kan helpen. Het is ons gelukt om broers en zussen bij elkaar te houden (Caroline Salingros, Educational Director, Clos du Chemin Vert, België).

In juridische termen (in België) maken juristen het onderscheid tussen algemene hulp, d.w.z. minimuminkomen, huisvesting, gezondheid en onderwijs, en gespecialiseerde hulp, d.w.z. maatregelen voor kinderen, inclusief plaatsing, die wordt voorgesteld als hulp voor het kind. De wet zou moeten voorschrijven dat gemotiveerd moet worden waarom algemene bijstand aan het gezin is verleend en dat de rechter verplicht moet worden te motiveren waarom algemene bijstand niet voldoende is geweest.

De voorwaarden voor de terugkeer naar het gezin moeten begeleid worden. Als je bijvoorbeeld te horen krijgt "we geven je je kind terug als je een tweekamerappartement bewoont", moet de rechter specificeren hoe het gezin zal geholpen worden om deze accommodatie te krijgen en hoe dit in de praktijk zal uitgevoerd worden. (Jacques Fierens, jurist, advocaat, België)

Gezinsconferenties zijn een andere goede praktijk. Familieconferenties worden georganiseerd rond het kind en de ouders. Iedereen noemt de mensen die belangrijk zijn voor hem of haar. Deze mensen zijn aanwezig tijdens werksessies waar we het probleem bekijken, de tijd nemen om naar de omgeving van het kind te kijken en oplossingen te vinden. (Céline Truong, vaste vrijwilliger ATD Vierde Wereld, Frankrijk)

We moeten de sterke punten van ouders kunnen identificeren wanneer ze een gezin willen stichten en begrijpen welke steun ze nodig hebben. In het 1000 dagen-programma (in Frankrijk) hebben alle ouders steun nodig als er een kind komt, of ze nu arm zijn of niet. Dat een baby niet praat, betekent niet dat hij niets wil duidelijk maken. We weten steeds meer over baby's (Anne Devreese, voorzitter van de CNPE Conseil national de la protection de l'enfance, Frankrijk).

Voorstel:

In België wordt de term "dubbel mandaat" gebruikt omdat als de ouders niet begeleid worden, het risico bestaat dat de terugkeer naar het gezin niet toegestaan wordt. Juristen noemen dit het recht op "positieve prestaties". (Anne-Catherine Rasson, docent aan de rechtsfaculteit van de Universiteit van Namen en aan de Université Saint-Louis in Brussel, België)

Over de cursus

Armoedebestrijdingstraining is nodig (Anna Gupta, academica, VK)

In staat zijn de verborgen dimensies van armoede en wat ze inhouden te begrijpen is een nuttig hulpmiddel bij de training (Rémy Cavalin, coördinator van het onderzoeks- en experimenteel laboratorium, Sauvegarde de l'enfance, Frankrijk, Responsive project).

In Bulgarije staat kindbescherming nog in de kinderschoenen en professionals zijn niet opgeleid. We lopen tegen een muur van vooroordelen op (Evgeniya Toneva, onderzoeker, Bulgarije).

In Vlaanderen hebben we "ervaringsdeskundigen", wat heel belangrijk is. Het geeft mensen die in armoede leven een rol in de samenleving en het geeft diensten meer ervaring. (Saskia, Vierde Wereld activiste, België)

Agora is een plek waar je meer leert dan tijdens je opleidingsjaren. (Caroline Salingros, pedagogisch directeur, Clos du Chemin Vert, België)

Over het veranderen van de namen van instellingen voor kindbescherming :

Voorstel:

Kinderbescherming "samenwerking voor kinderen" noemen zou ons op een ander spoor zetten (Pierre Klein, ATD Vierde Wereld afgevaardigde voor Europa).

Het veranderen van de naam zou een mentaliteitsverandering betekenen, het zou professionals dwingen om systemisch te denken (Isabelle Owzaruck, Korale vereniging, Polen).

De symbolische functie van de instelling is belangrijk; de naam veranderen zou een goed begin zijn, maar de praktijken moeten veranderen (Anna Rurka, docent aan de Universiteit van Parijs Nanterre, UFR van Psychologische Wetenschappen en Onderwijswetenschappen, Frankrijk, Responsive project).

Laten we ophouden met praten over kindbescherming en beginnen spreken over gezinsbescherming. Deze naamsverandering komt er alleen als de instellingen bereid zijn om naar zichzelf te kijken, om hun werk serieus te evalueren. (Martine Le Corre, activiste Vierde Wereld, Frankrijk)

Voorstel:

Er moet op gewezen worden dat nu voorgesteld wordt het woord "plaatsing" niet meer te gebruiken, dat ons doet denken aan het kind als een object dat moet worden verplaatst, en om de juiste woorden te gebruiken, die de echte maatregel beschrijven, zoals een kind uit zijn familiale omgeving halen of buiten de familiale omgeving opvangen.

(Anne-Catherine Rasson, docent aan de rechtsfaculteit van de Universiteit van Namen en aan de Université Saint-Louis in Brussel, België)

Over checks and balances

Door met alle standpunten rekening te houden kan een completer beeld van de werkelijkheid opgebouwd worden. (Chloé Riban, docent aan de Universiteit van Parijs-Nanterre, gepromoveerd in onderwijswetenschappen, Frankrijk, Responsive project)

De kwestie van checks and balances verwijst naar de participatie van gezinnen, het samen met hen opbouwen van projecten. Een tegenmacht is niet noodzakelijk tegen alles maar kan adviseren of bijdragen aan de oplossing. We moeten de overheid overtuigen om Agora op te zetten (Anna Rurka, docent aan de Universiteit van Parijs Nanterre, UFR van Psychologische Wetenschappen en Pedagogische Wetenschappen, Frankrijk, Responsive project).

De politieke context

Al deze vaststellingen, deze mishandelingen en deze uitgeoefende macht, het zou allemaal eerlijk en waar zijn. Ik spreek alleen voor mezelf, maar ik zou voor dit alles vergiffenis willen vragen (Caroline Salingros, pedagogisch directeur, Clos du Chemin Vert, België).

In Zwitserland vroeg een federaal raadslid in 2013 om vergiffenis aan de slachtoffers van de dwangmaatregelen die tot 1981 gebruikt werden om hulp te verlenen, opdat dit nooit meer zou gebeuren (rapport van het project Pauvreté Identité Société, Zwitserland).

Er zijn politici die zeggen "we moeten minder begrijpen en meer veroordelen". (Jane Tunstill, academicus, Verenigd Koninkrijk)

Sociale werkers zijn de gewapende arm van een beleid dat de schuld van armoede bij mensen legt en niet bij het milieu. (Rémy Cavalin, coördinator van het laboratorium voor onderzoek en experimenten, Sauvegarde de l'enfance, Frankrijk, project Responsive)

Maatschappelijk werkers zitten gevangen in een spiraal van winstgevendheid. Ze kunnen niet langer de tijd nemen om afstand te nemen en zich af te vragen: "Hoe groot is het gevaar nu echt?" (Caroline Salingros, pedagogisch directeur, Clos du Chemin Vert, België)

Kinderbescherming is op de sukkel, de scholen voor maatschappelijk werkers zijn leeg: hoe kunnen we samenwerken met ouders om de instelling een nieuwe impuls te geven? (Anna Rurka, Senior Lecturer, Universiteit van Parijs Nanterre, UFR van Psychologische Wetenschappen en Onderwijswetenschappen, Frankrijk, Responsive project)

2-2- Wet op de kinderscherming

In de loop van het onderzoek identificeerden de ouders kinderschermingsmaatregelen als een belangrijke oorzaak voor het voortduren van armoede van de ene generatie op de volgende. Ze bleven stilstaan bij de toepassing van de grondrechten van zowel kinderen als ouders, en op de rechten die de kinderscherming in elk land regelen.

Kinderbescherming is een weinig bekende instelling die door het grote publiek gezien wordt als een bescherming tegen mishandeling of misbruik van kinderen. Het is vaak het onderwerp van dramatische nieuwsberichten. Maar voor ouders die in armoede leven, is kinderscherming een realiteit die hun leven, hun kinderen en hun gezin diepgaand beïnvloedt.

De wetten en instellingen die de kinderscherming regelen, hoewel verschillend in elk land, kwamen in dit onderzoek naar voren als wetten en instellingen die herzien moeten worden. In plaats van positieve banden te creëren, verzwakken ze de banden die een kind binden aan zijn wortels en aan zijn referentiepersonen. Op het gebied van kinderscherming zeiden ouders ook dat het erg moeilijk voor hen was om gehoord te worden en hun fundamentele rechten uit te oefenen.

Door wetswijzigingen voor te stellen, verplichten ouders ons tot diepgaande culturele veranderingen, die essentieel zijn als we concrete, precieze veranderingen willen doorvoeren om kinderen een toekomst zonder armoede te garanderen.

Drie tussenkomsten volgen: een van een juridisch expert die de relatie tussen fundamentele rechten en nationale wetgeving schetst, de tweede door een permanente volontair van ATD Vierde Wereld die getuigt over de niet toepassing van rechten in de kinderscherming en over rechten die afgeleid worden van hun doel en tegen mensen gekeerd, en de derde door een Vierde Wereld activiste die haar ervaring deelt van hoe permanente evaluatie de wetgeving vooruitgang kan doen maken.

◦
◦ ◦

Anne-Catherine Rasson, docent aan de rechtsfaculteit van de Universiteit van Namen en aan de Universiteit Saint Louis in Brussel, België:

Respect voor rechten is van het grootste belang.

Iedereen, en dus ook ouders en kinderen, hebben fundamentele en belangrijke rechten die hen moeten beschermen. Deze rechten moeten kracht en macht geven. Ze geven het individu een belangrijke status, die van een burger die gerespecteerd moet worden. In de taal van het recht zeggen we dat het individu het onderwerp is van rechten. Het gaat niet om vriendelijkheid of liefdadigheid, maar om respect voor rechten.

Deze grondrechten zijn erkend in internationale en Europese teksten en zelfs in bepaalde nationale wetten. Twee van deze teksten zijn heel belangrijk: het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Staten hebben zich ertoe verbonden deze te respecteren. En als ze dat niet doen, of niet goed doen, kunnen ze aangeklaagd worden door rechters of internationale toezichtcomités, die hen dan kunnen veroordelen.

Het is belangrijk om er hier op te wijzen dat de meeste professionals die jouw zaken behandelen, of dat nu maatschappelijk werkers of rechters zijn, niet of nauwelijks bekend zijn met deze verdragen. Ze passen ze slecht toe. Er gaapt dus een kloof tussen de grondrechten en de ervaring die jullie ermee hebben. Dat moet veranderen.

Met betrekking tot rechten die verband houden met maatregelen in gezinnen, zoals plaatsing, hebben deze rechters en comités uitgelegd hoe de rechten moeten worden toegepast. Dus wat ik jullie ga vertellen is niet mijn mening of die van academische experts, maar die van Europese of zelfs nationale rechters of comités die rechten beschermen over de hele wereld.

Als we het hebben over maatregelen tegenover gezinnen en kinderen, zijn twee rechten belangrijk: het recht op bescherming van het kind, dat beschermd moet worden tegen misbruik, geweld en mishandeling, en het recht op bescherming van het gezinsleven van ouders en kinderen. Samenwonen is een fundamenteel onderdeel van het recht op gezinsleven. En dus, **wanneer er een beslissing moet genomen worden over een kind, moeten deze twee rechten tegen elkaar afgewogen worden: bescherming van het kind en respect voor het gezinsleven.** De overheid moet de beslissing nemen die beide het best respecteert maar in het belang van het kind. Dit betekent niet dat de belangen van de ouders niet meetellen, maar dat de belangen van het kind zwaarder wegen in de afweging.

De verkeerde toepassing of interpretatie van verdragen waar rechters en internationale comités kritiek op hebben, is dat **beslissingen vaak genomen worden in naam van het belang van het kind, maar zonder rekening te houden met het geheel van de rechten van het kind en zijn ouders.** Beslissingen worden genomen zonder het recht van het kind op bescherming af te wegen tegen de bescherming van het gezinsleven in de specifieke situatie. Beslissingen worden genomen op basis van wat men beschouwt als het belang van het kind, in een visie van liefdadigheid en niet van gerechtigheid. Maar **het belang van het kind is in de eerste plaats respect hebben voor zijn rechten, die gekoppeld moeten worden aan de rechten van ouders en broers en zussen.** Ik denk dus dat het verstandig is te spreken van "rechten" te gebruiken in plaats van "belangen", of om op zijn minst duidelijk uit te leggen wat de belangen van het kind betekenen.

Wanneer tegen een kind een maatregel genomen wordt, moet geprobeerd worden het kind zoveel mogelijk in het gezin te houden. **De primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen ligt bij de ouders, die geholpen moeten worden. Plaatsing moet uitzonderlijk zijn, "als laatste redmiddel" en voor een zo kort mogelijke periode.** Europese rechters hebben bijvoorbeeld Portugal al veroordeeld voor het plaatsen van kinderen in pleeggezinnen en het ter adoptie aanbieden van sommige kinderen, terwijl ze eerst de ouders hadden moeten helpen, die in extreme armoede leefden, die hun kinderen niet mishandelden en veel liefde en genegenheid voor hun kinderen hadden. Leven in armoede rechtvaardigt nooit plaatsing.

Soms zal een plaatsing noodzakelijk zijn om een evenwichtig respect voor de rechten van het kind en de ouders te waarborgen. Er moet op **gewezen worden dat nu voorgesteld wordt niet langer het woord "plaatsing" te gebruiken,** dat het kind doet lijken op een object dat moet verplaatst worden, maar om de echte woorden te gebruiken, die de echte maatregel beschrijven, zoals een kind uit zijn familiale omgeving halen of opvangen buiten de familiale omgeving.

Maar let op: internationale rechters en toezichthoudende instanties wijzen erop dat het **doel van plaatsing is om kinderen terug te brengen naar hun familie en hen te herenigen.**

Om dit doel te bereiken moeten twee rechten worden gerespecteerd:

1/ **Het recht op bijstand en steun voor gezinnen in geval van plaatsing** (dit is het "dubbelmandaat" in België), want als ouders geen steun krijgen, bestaat het risico dat de terugkeer naar het gezin niet toegestaan wordt. Juristen noemen dit het recht op "positieve voordelen".

2/ Het recht om familiebanden en -relaties te onderhouden tijdens de plaatsing. De overheid moet de banden tussen ouders en kinderen in stand houden, versterken en ontwikkelen, zodat een terugkeer zo snel mogelijk kan georganiseerd worden. Daarom moet er regelmatig contact zijn tussen ouders en hun kinderen en tussen broers en zussen (die ook samen moeten geplaatst worden als plaatsing voor elk van hen noodzakelijk is). Als er toezicht moet zijn op bezoeken, moet dit gemotiveerd zijn en de rechten respecteren. Als contacten geweigerd worden, moet dit gebeuren om zeer ernstige redenen, in het belang van het kind en dus van zijn rechten.

Als de tijd komt om naar huis terug te keren, moet dat zorgvuldig voorbereid en begeleid worden.

In sommige gevallen wordt besloten om de relatie voorgoed te verbreken. Dit is een zeer ernstige maatregel, die de rechten van gezinnen ernstig ondermijnt. Het verbreekt de band tussen ouders en kinderen en snijdt kinderen af van hun wortels. Dit moet beperkt worden tot ouders die echt schandelijke daden begaan hebben. In ieder geval heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens duidelijk gesteld dat "het feit dat een kind kan opgevangen worden in een omgeving die meer bevorderlijk is voor zijn opvoeding, op zichzelf geen rechtvaardiging kan zijn om het met geweld aan de zorg van zijn biologische ouders te onttrekken".

Tot slot wijzen deze rechters en de instanties die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de naleving van de rechten door de landen, erop dat de procedures de rechten moeten respecteren: er moet bijvoorbeeld informatie gegeven worden in passende en begrijpelijke taal, er moet naar mensen geluisterd worden en de deelname van gezinnen, ouders en kinderen en advocaten aan het proces moet verzekerd worden.

Tot slot wil ik herhalen wat de rechters van de grondrechten keer op keer zeggen: we hebben geen abstracte, theoretische rechten nodig, maar concrete, effectieve rechten die in het echte leven gerespecteerd worden.

°
° °

Catherine Le Pécheur, vrijwilliger ATD Vierde Wereld permanent, Normandië (Frankrijk) : **Slecht toegepaste rechten keren zich tegen mensen.**

In Frankrijk heeft elke persoon die aan kinderbeschermingsmaatregelen onderworpen is, volgens de "Code des actions sociales et familiales" het recht om begeleid te worden door een persoon van zijn keuze.

Wanneer dit recht uitgeoefend wordt, is het een duidelijke keuze, want het is moeilijk om alleen voor een kindervelzijnswerker te verschijnen, met een emotionele last van angst en vrees die te zwaar is om te dragen.

Dit recht op begeleiding geeft degenen die er gebruik van maken een sterker gevoel, omdat de persoon die hen begeleidt hen goed kent, omdat hij zich samen met hen voorbereid heeft op deze ontmoeting, en omdat zijn aanwezigheid een steun biedt bij de interactie met de professional die voor hen staat.

Helaas wordt dit recht vaak niet gerespecteerd. In veel situaties krijgen mensen te horen "dit recht is hier niet van toepassing". Dan hebben ze maar twee keuzes: een gesprek ondergaan waarbij ze geen enkele macht hebben om iets te doen, omdat ze in een asymmetrische relatie

zitten, of weigeren aanwezig te zijn zonder de ondersteunende persoon en sancties riskeren onder het voorwendsel dat ze weigeren samen te werken met de dienst.

Soms keert dit recht zich letterlijk tegen de persoon en verhindert het een ander recht, dat van de terugkeer van het kind naar het gezin.

Onlangs kregen we kritiek omdat we een moeder begeleidden naar afspraken met de kinderscherming. We vroegen om een gesprek met het hoofd van de afdeling om onze rol in deze ondersteuning te verduidelijken. Er werd niet naar ons geluisterd en we kregen dreigementen: "Zolang deze begeleiding doorgaat, zal ik de rechter laten weten dat de moeder te kwetsbaar is om haar kind terug te krijgen. Want zolang jullie haar vergezellen naar deze afspraken, beschouw ik haar als niet autonoom".

Deze situaties zijn zeer onrechtvaardig en onaanvaardbaar!

Dit komt bovenop het **niet toepassen van rechterlijke uitspraken**. In vonnissen met betrekking tot tijdelijke plaatsingen specificeert de rechter dat bezoeken van broers en zussen moeten georganiseerd worden door de zorgverleners, en we hebben gezien hoe dit, ondanks herhaalde verzoeken van de ouders, meer dan een jaar lang niet gebeurde!

Rechten moeten mensen macht geven over hun leven en hun toekomst. Voor mensen die in armoede leven, is het een constante strijd om hun rechten gerespecteerd te krijgen.

◦
◦ ◦

Carine Baiwir, activiste van ATD Vierde Wereld België: Agora, een plaats van waakzaamheid om ervoor te zorgen dat rechten helpen in de strijd tegen armoede:

Agora is een project in Wallonië en Brussel, België.

⁵Agora is een dialoog tussen jeugdwelzijns- en jeugdbeschermingsprofessionals, armoedeverenigingen en ouders in armoede die lid zijn van deze verenigingen.

In deze dialogen hebben we het over de decreten (die in Wallonië en Brussel een soort wetten zijn). Deze decreten bevatten goede rechten voor gezinnen, maar in werkelijkheid worden ze niet toegepast.

We proberen te begrijpen waarom de wetten niet toegepast worden en wat er moet veranderen. Dankzij deze dialoog luisteren we naar elkaar. Soms bereiken we een consensus en kunnen we voorstellen doen aan de minister of de administratie. Maar we hoeven het niet altijd eens te zijn. Dat maakt niet uit. Het belangrijkste is dat er een dialoog is.

Bij Agora neem ik deel aan deze discussies met professionals, maar spreek ik niet namens mezelf. Ik vertegenwoordig andere gezinnen. Voor elke Agora-bijeenkomst bereiden we de dialoog voor met een groep ouders.

De ouders zeiden bijvoorbeeld dat ze zichzelf moesten kunnen verdedigen. Maar hoe kunnen we onszelf verdedigen als we niet weten wat er in het rapport staat dat naar de rechter gaat? We moeten toegang hebben tot de schriftelijke documenten.

In de Agora-groep hebben we deze kwestie besproken en zijn we tot een overeenkomst gekomen die we in een document, een soort boekje, hebben gezet. Met dit document ging de hele Agora-

⁵ Jeugdhulpdiensten (SAJ) en Jeugdbeschermingsdiensten (SPJ) - bieden persoonlijke hulp aan jongeren in moeilijkheden of in gevaar, en aan hun families. De SAJ komt tussenbeide op verzoek van de betrokken jongeren of naar aanleiding van zorgen die haar worden meegedeeld door externe personen of diensten. De SPJ is verantwoordelijk voor de uitvoering van de beslissingen van de rechtbank.

groep naar de minister om te vragen om iets concreets te doen. **Dankzij al dit werk hebben we nu recht op toegang tot ons dossier in België.**

Agora is een belangrijke plek, want als het om armoedebestrijding gaat, is niets voorgoed verworven en hebben we plaatsen nodig om een oogje in het zeil te houden.

°
° °

Om de naleving en toepassing van kinderbeschermingsrechten en grondrechten te verbeteren, wilden de deelnemers aan de familieworkshop voorstellen doen op drie gebieden: zaken kunnen noteren in het kinderbeschermingsdossier en het mogen inzien, het feit dat plaatsingen tijdelijk zijn echt effectief maken, en het debat tijdens zittingen voor de rechter evenwichtiger maken.

1e voorstel: Herzie de kinderbeschermingsdossiers, hun inhoud, toegankelijkheid en functie, zodat ze een verslag van het gezinsleven vormen.

1 - Ouders moeten automatisch de rapporten ontvangen die de sociale dienst naar de rechter stuurt:

Bevindingen van de ouders

In België hebben we het recht om voor de hoorzitting een kopie te vragen van het dossier dat professionals naar de jeugdrechter sturen. Maar veel families weten dit niet, en als ze het wel weten, moeten ze er nog op tijd om vragen. In Vlaanderen is het rapport vaak pas twee uur voor de hoorzitting van de rechter beschikbaar.

In sommige gevallen sturen de afdelingen ons de bestanden per e-mail, in andere gevallen vragen ze ons om ze te komen lezen. Je kunt niet kiezen hoe je het dossier ontvangt, dat hangt af van de afdeling.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan de gezinsworkshops

Ouders moeten automatisch een kopie van het dossier ontvangen op het moment dat ze de brief ontvangen waarin ze worden opgeroepen voor de rechtbank.

Ten tweede moeten ouders begeleid kunnen worden bij het lezen van het dossier, aangezien de gebruikte woordenschat ingewikkeld kan zijn en de inhoud moeilijk te begrijpen.

Het is heel belangrijk voor ouders om te weten wat er over hen geschreven wordt, waarvan ze beschuldigd worden, anders kunnen ze zich niet goed voorbereiden of verdedigen.

2 - Ouders moeten hun eigen verhaal kunnen schrijven, met ondersteuning indien nodig:

Bevindingen van de ouders

Iedere keer we voor het eerst in contact komen met een dienst, vragen de professionals ons om ons verhaal te vertellen. Als we traumatische ervaringen in ons verleden hebben, is het pijnlijk om die steeds te moeten herhalen. We kunnen niet vooruit als we steeds naar ons verleden worden verwezen.

Voorstel opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

Ouders willen hun verhaal kunnen opschrijven en doorgeven aan de dienst die hen ondersteunt. Elke keer dat de ouders opgeroepen worden door een nieuwe dienst, moet deze de ouders om toestemming vragen om het document dat ze hebben geschreven te mogen lezen. Het is heel belangrijk dat gezinnen eigenaar blijven van hun verhaal.

Net als de Britse groep vonden de deelnemers aan de familieworkshop het erg belangrijk dat ouders de verslagen samen met de professionals kunnen schrijven.

Wat in de dossiers staat, is een leidraad voor maatschappelijk werkers en rechters bij het nemen van beslissingen voor gezinnen. Het meeschrijven aan de dossiers zal verschillende dingen mogelijk maken:

- Professionals zullen geen overhaaste conclusies trekken over het gezin, maar de tijd nemen om het gezin te begrijpen om hen beter te kunnen ondersteunen.
- Dit zorgt ervoor dat we geen verkeerde dingen over families schrijven. Op dit moment is het moeilijk, zo niet onmogelijk, om fouten in de dossiers te corrigeren. Deze fouten blijven in de dossiers staan en hebben negatieve gevolgen voor de interacties van ouders met de diensten.
- Professionals zijn vaak verwijtend; ze noteren alleen wat ouders verkeerd doen, alleen negatieve dingen. Als je het dossier samen schrijft, kun je ook het positieve benadrukken, de inspanningen die de ouders leveren.
- Tot slot, als kinderen oud genoeg zijn om een kopie van hun dossier te vragen, kunnen ze een veel vollediger beeld krijgen van hun verhaal, zoals dat ook door hun ouders wordt verteld. Zo kunnen kinderen alle gevechten zien en begrijpen die ouders voor hun kinderen leveren.

3- Over gedwongen adoptie in het Verenigd Koninkrijk.

Bevindingen van ouders

Wanneer een ouder en zijn kinderen door de sociale dienst opgevolgd worden, is het risico groot dat de kinderen verwijderd worden omdat het systeem de ouder als een gevaar voor de kinderen beschouwt. De instelling geeft hen geen kans. In het bijzonder wordt zijn verleden tegen hem gebruikt om een adoptie te verkrijgen.

Wanneer kinderen geadopteerd worden, zijn hun ouders niet langer in staat hun familiegeschiedenis door te geven. Kinderen die geadopteerd zijn, zeggen dat ze het gevoel hebben dat hun hele identiteit afgenomen wordt en dat hun mensenrechten geschonden zijn.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

Het VK moet het gebruik van gesloten adopties heroverwegen en zich richten op het bieden van vroegtijdige preventieve ondersteuningsmaatregelen om gezinnen en gemeenschappen te versterken.

In het geval van adoptie moeten ouders de mogelijkheid krijgen om een familiedagboek bij te houden, een verhaal dat de sociale dienst achter slot en grendel bewaart en dat zo snel mogelijk aan het kind wordt aangeboden (uiterlijk op zijn 18de verjaardag). Het bestaande "brievenbus"-contact (brieven tussen geboorteouders en geadopteerde kinderen) zou verplicht moeten zijn, met steun voor geboorteouders (en idealiter de uitgebreide familie) om brieven te schrijven die nooit gecensureerd kunnen worden (en waarvan de sociale dienst kopieën bewaart om ervoor te zorgen dat kinderen ze ontvangen, ongeacht de houding van de adoptieouders).

De sociale dienst moet zich ervan bewust zijn dat elk rapport dat ze schrijven aan het kind wordt gegeven als het 18 wordt, wat hen zou moeten aanmoedigen om geen negatieve taal te gebruiken. Ouders moeten met de sociale dienst samenwerken aan deze rapporten om ervoor te zorgen dat ze nauwkeurig zijn en beide standpunten weergeven.

°
° °

2e voorstel om ervoor te zorgen dat plaatsingen tijdelijk zijn en gericht op terugkeer naar het gezin

In Frankrijk en België worden plaatsingen over het algemeen op tijdelijke basis bepaald: kinderen worden niet geplaatst met de bedoeling om ze permanent bij hun familie weg te halen.

Volgens internationale mensenrechtenverdragen is het **doel van plaatsing niet alleen om een kind te beschermen, maar ook om zijn of haar terugkeer naar het gezin te organiseren**, zodra de risicofactoren die de scheiding rechtvaardigden verdwenen zijn. **Contacten tussen familieleden, broers en zussen, ouders en kinderen, zijn essentieel om deze terugkeer onder normale omstandigheden te laten plaatsvinden.**

Plaatsingen leiden tot een breuk in het identiteitsgevoel van het kind en in de band tussen hem en zijn familie. **Ze verzwakken de noodzakelijke overdracht tussen ouders en kinderen enorm.**

Bemiddelde of gedeeltelijk bemiddelde bezoeken zijn het moment en de plaats waar ouders en kinderen een relatie kunnen opbouwen, elkaar kunnen ontmoeten en leren kennen, en de dialoog, intimiteit en familiebanden kunnen onderhouden. Het is een speciaal moment waarop liefde, waarden en nieuws over het dagelijks leven van kinderen, ouders en andere broers en zussen die in andere gezinnen of instellingen geplaatst zijn, kunnen doorgegeven worden. Het is een moment waarnaar reikhalzend uitgekeken wordt. Op dit moment creëren deze bezoeken echter niet de juiste omstandigheden voor kwalitatief goede ouder-kindrelaties.

Vandaar de volgende voorstellen:

Eerste punt: bezoeken organiseren

Vaststellingen door de ouders:

De manier waarop bezoeken georganiseerd worden weerhoudt ons ervan om actie te ondernemen. Vaker wel dan niet krijgen we een schema voor de bezoeken waaraan we ons moeten aanpassen. Hierdoor hebben we geen controle over onze tijd en onze plannen. Als het bezoek geannuleerd wordt omdat het gastgezin of ons kind ziek is, of omdat er b.v. een vervoersstaking is, krijgen we geen ander bezoek aangeboden en verliezen we dat bezoek bij ons kind. Als we maar één bezoek per maand hebben, is dat een serieus probleem.

Het is alsof professionals en pleegouders verplichtingen hebben en wij niet. Maar ook wij moeten in staat zijn om werk te zoeken, andere afspraken te maken (bijvoorbeeld medische afspraken of afspraken voor onze andere kinderen) of deel te nemen aan activiteiten die belangrijk zijn in ons leven en die ons helpen om **aan onze toekomst en die van onze kinderen te bouwen**. We moeten ook dingen doen die nodig zijn voor het dagelijks leven, zoals een voedselpakket ophalen. Voor onze kinderen houdt de kalender niet altijd rekening met het juiste moment. Soms missen de kinderen school omdat ze doordeweeks op bezoek komen. Als het laat in de middag is, na school, zijn ze moe en verloopt het bezoek niet altijd goed.

Voorstel opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

De ouders moeten betrokken worden bij de organisatie van de bezoeken, samen met de instelling of de dienst voor voogdij en het pleeggezin.

Voordelen van dit voorstel: Als ouders betrokken worden bij het organiseren van de bezoeken, kunnen ze zelfstandiger zijn en hun plannen meedelen. Als er beter rekening gehouden wordt met hun wensen en er samen met hen aan gewerkt wordt, zullen hun kinderen zich meer betrokken voelen. Zo kunnen de kinderen zien wat hun ouders doen om ervoor te zorgen dat de situatie vlot verloopt en evolueert. De inspanningen van de ouders kunnen dan worden doorgegeven aan hun kinderen.

Als de ouders het schema samen met de beroepskrachten opstellen, gaan ze een gezamenlijke verbintenis aan. Als de roosters samen opgesteld worden, hoeven de beroepskrachten ze niet meer te veranderen als de ouders verhinderd zijn. Ze kunnen samen nadenken over projecten voor de kinderen. Ouders hebben inspraak in de toekomst van hun kinderen.

Tweede punt: de locatie

Vaststellingen door de ouders

We begrijpen dat bezoeken in het begin op een neutrale plaats moeten plaatsvinden, als een soort bescherming voor de kinderen, de ouders en de hulpverleners. Zodra de professionals zien dat "de plaatsing aanvaard werd", moeten ze accepteren dat het thuis moet zijn.

Als de bezoeken op een neutrale locatie plaatsvinden, is onze betrokkenheid als ouders moeilijk. Het gevoel bekeken te worden neemt de overhand omdat er zoveel professionals in de buurt zijn en andere gezinnen in dezelfde ruimte. In een neutrale ruimte voelen we ons niet op onze plaats en is er geen privacy. We kunnen onszelf niet projecteren in onze rol als ouders of in de toekomst.

Voorstel opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

Bezoeken, al dan niet via bemiddeling, moeten plaatsvinden in het ouderlijk huis, op voorwaarde dat deze locatie geen gevaar oplevert.

Voordelen

Thuis krijgen ouders weer vertrouwen in hun rol als ouders. Ze zijn trots als ze hun kinderen in huis kunnen verwelkomen. Ze kunnen hun kennis doorgeven aan hun kinderen. Ze kunnen de gewoonten van hun kinderen leren kennen.

De kinderen voelen zich ook vrijer. Ze voelen zich als "normale kinderen".

Ouders zeggen: "In de mediaruimte wachtten de kinderen totdat wij hun jassen, schoenen, enz. uittrekken, terwijl ze het thuis gewoon doen, ze vragen het ons alleen als ze erbij hulp nodig hebben. Ze voelen zich thuis. Het zijn net normale kinderen: als ze naar het toilet willen, gaan ze, als ze iets zwaars willen dragen, proberen ze het. Ze weten hoe ze de lift moeten oproepen, ze doen hun eigen ding! We vertellen ze de regels voordat ze gaan spelen en dan spelen ze".

Er is ook een gevoel van "machtsevenwicht" met de professional. De ouders kunnen hem koffie aanbieden bij aankomst, hem laten zien dat ze regels kunnen stellen, ze kunnen hem bijvoorbeeld vragen zijn schoenen uit te doen en hij kan hen om een glas water vragen.

Derde punt: De duur en frequentie van het bezoek

Vaststellingen door de ouders

Een meisje werd op de leeftijd van 3 maanden in de opvang geplaatst. In de daaropvolgende 18 maanden zagen haar ouders haar in totaal 12 uur. Wat voor soort relatie kan er onder deze omstandigheden opgebouwd worden?

Als bezoeken twee uur per twee weken duren, is dat erg snel en te kort om samen te komen. Soms zijn maaltijden en het schoonmaken van de keuken (op een neutrale plaats) in deze twee uur inbegrepen. Door een gebrek aan opvoeders en maatschappelijk werkers zijn onze rechten vaak beperkt en kunnen bezoeken worden ingekort.

Tijd voor communicatie en discussie tussen de familie en professionals wordt meegerekend in de bezoeken, die al te kort gevonden worden.

Voorstel opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

De duur en de frequentie van de bezoeken moeten overeengekomen worden met de ouders als onderdeel van een plan dat samen met hen en hun kinderen opgesteld werd, en ze moeten flexibel zijn.

Dit is hoe een moeder haar bezoek zou willen laten verlopen: vier uur per week, in plaats van de twee uur per twee weken waar ze nu recht op heeft. Ze legt uit wat de voordelen zijn voor haar, haar kind en de professionals.

"Bij aankomst maak ik graag een praatje met het gastgezin dat mijn zoon is komen afzetten, zodat we 10 minuten ervaringen kunnen uitwisselen. Daarna laat ik mijn zoon tot rust komen en dan vraag ik hem wat hij wil doen. Het is zijn dag, hij beslist. Als hij dingen vraagt die ik niet kan doen, zeg ik hem dat. Ik praat met mijn zoon om elkaar beter te leren kennen en begrijpen, zodat hij me vertrouwt. Zelfs als het iets is dat me zou kunnen kwetsen, kan hij het me vertellen... zonder te

liegen. Aan het einde van het bezoek wil ik graag een gesprek van een half uur, zodat mijn zoon me kan vertellen hoe het gegaan is. Het is goed te horen hoe hij het heeft ervaren en voor mij om hem te vertellen hoe ik me voelde. Als ik boos ben, als ik het niet eens ben met wat de opvoeder en het pleeggezin ervaren, dan kan ik dat zeggen. Als ik dingen voor me houd, creëer ik conflicten. Als ik mezelf rustig uitdruk, kan mijn zoon zijn emoties uiten en met mij erover praten, niet met de opvoeder. Als ik rustig met het pleeggezin over mijn emoties praat, kan mijn zoon mij in vertrouwen nemen, zal ik proberen hem te begrijpen, ik zal opschrijven wat hij mij vertelt in een schriftje om te proberen eraan te werken. Als ik het goed begrepen heb, probeer ik oplossingen te vinden in het belang van mijn zoon. Zodat het beter gaat. Op dit moment, omdat ik hem niet vertrouw, kan ik niet zeggen of het goed of slecht is. Mijn zoon praat niet met mij. Als het goed gaat, is dat goed voor iedereen".

Voordelen

Hoe langer het bezoek, hoe beter de **kwaliteit van wat ouders en kinderen aan elkaar doorgeven**, maar ook tussen ouders en professionals of met andere familieleden. Zo **bouwen we aan een toekomst voor onze kinderen**.

Vierde punt: Mediabezoek of bezoek onder toezicht?

Vaststellingen door de ouders

De aanwezigheid van maatschappelijk werkers, die ons zouden moeten helpen, staat vaak een goed contact in de weg.

We hebben de indruk dat we de hele tijd in de gaten gehouden worden, en soms zelfs dat de kinderen hiervoor gebruikt worden. Een ouder zei: *"We hebben de indruk dat de kinderen zelf naar ons kijken. We worden altijd op een negatieve manier beoordeeld, dus dit intense toezicht doet ons denken aan een gevangenisomgeving.*

Vaker wel dan niet helpen maatschappelijk werkers ons niet. We hebben niet altijd het gevoel dat we hen kunnen vertrouwen. Veel ouders staan zichzelf niet toe om hun liefde aan hun kinderen te uiten. Het is te intiem. Het is alsof het verkeerd is om emoties te hebben.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan de familieworkshop

Het bemiddelde bezoek is een tijd om te werken, opnieuw op te bouwen, te leren en quality time met de kinderen door te brengen. Ouders willen samenwerken met de verschillende spelers die betrokken zijn bij de plaatsing van hun kinderen. Ze hebben **behoefte aan ondersteunende relaties met maatschappelijk werkers**.

Om dit te bereiken is het nodig om

- **Niet om de haverklap van maatschappelijk werker te veranderen.** Het moeten altijd dezelfde mensen zijn die de kinderen kennen.
- **Een vertrouwensrelatie op te bouwen en transparante communicatie mogelijk te maken: om een ondersteunende relatie op te bouwen, moeten professionals ouders niet alleen observeren, maar ook ondersteunen, zodat ze hun rol begrijpen en advies vinden over hoe ze hun kinderen moeten opvoeden, inclusief praktische zaken. Het is een kwestie van samen bouwen aan de opvoeding van kinderen, in co-creatie.**
- **De tijd besteed aan gesprekken met professionals niet te tellen als tijd besteed aan het bezoek.**
- **Ervoor te zorgen dat de bezoektijd tegemoetkomt aan de behoefte aan intimiteit tussen ouders en kinderen, zodat ouders hun liefde en waarden kunnen doorgeven. De pijn van de scheiding wordt niet erkend, waardoor ouders gedwongen worden hun kinderen te laten zien dat alles in orde is. Door dit lijden geheim te houden, wordt het nog erger.**

Voordelen

Op deze manier kunnen ouders hun rol als ouders beter begrijpen en kunnen kinderen hen als zodanig herkennen. Ze kunnen dingen leren die ze in de toekomst aan hun kinderen kunnen doorgeven.

En tot slot nog een laatste punt: de familie herenigen

Vaststellingen door de ouders

Broers en zussen worden vaak gescheiden en soms zien ze zelfs elkaar niet tijdens bezoeken aan hun ouders. Dit gebeurt omdat het overheidsbeleid de bevoegde diensten niet genoeg middelen geeft. Rechters zouden er niet mogen mee instemmen kinderen in tehuizen te plaatsen als ze niet bij elkaar kunnen blijven. Als er een wet is, moet die worden toegepast.

Voorstellen opgesteld door deelnemers aan de gezinsworkshops

Tijdens de hoorzitting moet de rechter zeggen dat de broers en zussen samen moeten blijven. En de opvangdienst moet deze beslissing toepassen. Als ze niet uitgevoerd wordt, moet men in beroep kunnen gaan. De uitspraak mag niet de zinsnede "het hangt af van de opvangdienst" of "mogelijkheid tot verandering" bevatten.

Alles moet gedaan worden opdat broers en zussen naar elkaar toe kunnen groeien. Kinderen willen hun broers en zussen zien. Ze verwachten veel van elkaar. Voor broers en zussen is het belangrijk om banden te creëren om elkaar te begrijpen en te steunen.

Er moet rekening worden gehouden met verzoeken voor gezinsvakanties. Er zijn plaatsen waar ouders en kinderen welkom zijn als gezin en samen tijd kunnen doorbrengen. Dit zorgt voor herinneringen en hoogtepunten die het gezin helpen opbouwen.

Er moet rekening worden gehouden met verzoeken voor gezinsvakanties. Er zijn plaatsen waar ouders en kinderen welkom zijn als gezin en samen tijd kunnen doorbrengen. Dit zorgt voor herinneringen en hoogtepunten die het gezin helpen opbouwen.

Voordelen

Om goed op te groeien is het belangrijk dat iedereen het gevoel heeft bij een familie te horen. In het leven leer je van je broers en zussen, vooral als ze ouder zijn. Het helpt om een hechte familie te zijn, zowel als kind als volwassene.

◦
◦ ◦

3e voorstel: een evenwichtiger tegensprekelijk debat voor de rechter.

Vaststellingen door de ouders

Een contradictoir debat voor een rechter zou een evenwichtig debat moeten zijn waarin elke partij haar argumenten naar voren brengt en reageert op de argumenten van de anderen. Dit is echter vaak niet het geval.

Voor de hoorzitting bij de rechter schreven de maatschappelijk werkers veel negatieve dingen over ons in hun rapport.

Kennen we het rapport vóór de hoorzitting voor de rechter?

- Sommige ouders krijgen het rapport helemaal niet te zien voor de hoorzitting
- Sommige ouders kunnen het rapport lezen, maar ze moeten daarvoor een afspraak maken, ze kunnen het niet mee naar huis nemen, ze moeten alleen gaan en hebben niet veel tijd om het te lezen. Bovendien komen de dagvaarding voor de hoorzitting soms erg laat.
- Sommige professionals lezen het rapport voor aan de ouders, terwijl anderen alleen de conclusies lezen.

Meestal staan we onszelf niet toe om voor de hoorzitting naar de rechter te schrijven, ook al hebben we positieve dingen te zeggen en zouden we kunnen schrijven over onze dagelijkse strijd voor de simpele dingen in het leven.

Voor en tijdens de hoorzitting staan we op scherp omdat we zoveel emoties hebben, we zijn gespannen, gestrest en angstig. We staan niet meer op gelijke voet, we kunnen onszelf niet uitdrukken.

We worden regelmatig herinnerd aan dingen uit het verleden, zonder ermee rekening te houden dat we veranderd zijn.

Vaak geeft de rechter eerst het woord aan de professionals die allerlei negatieve dingen over ons zeggen. We zijn dan gebroken en kunnen niet meer praten.

We staan alleen voor de rechter of met een advocaat die ons niet goed kent en met wie we geen langdurige relatie hebben.

Na de hoorzitting geeft de rechter redenen die niet altijd begrijpelijk zijn en vaak laat hij het aan de opvangdienst over om over veel dingen te beslissen, wat ons benadeelt. Gehandicapte ouders worden vaak ten onrechte niet in staat geacht om hun kinderen op te voeden.

Voorstellen voor een evenwichtig debat op voet van gelijkheid voor de rechtbanken, opgesteld door de deelnemers aan de workshop Gezin

Voor de hoorzitting

1. Als de ouders samenwonen, moeten ze samen opgeroepen worden om voor de rechter te verschijnen.
2. Dat de ouders thuis alle documenten ontvangen die naar de rechter worden gestuurd (ook in Zwitserland voor mensen onder algemene voogdij), zodat ze zich kunnen voorbereiden op de hoorzitting en tijd hebben om ze te lezen en te begrijpen, indien nodig met hulp van anderen.
3. Dat ouders het recht hebben om zich tijdens de hoorzitting te laten vergezellen door een ondersteunend persoon en dat dit in de dagvaarding wordt vermeld.
4. Ouders moeten het recht op vergetelheid hebben over hun eigen kinderschermingsdossiers en die van andere gezinsleden.

Tijdens de hoorzitting

1. Kinderen moeten ook vertegenwoordigd worden door een advocaat, indien nodig een door de rechtbank aangewezen advocaat, die getraind is in de realiteit van armoede.
2. Dat kinderen ook het recht hebben om vergezeld te worden door een ondersteunend persoon wanneer ze de rechter ontmoeten.
3. Dat de kinderen vóór het debat voor de rechter gehoord worden.
4. De rechter moet de ouders als eerste aan het woord laten, want als de sociale dienst als eerste aan het woord komt, zullen de ouders ontmoedigd worden door de kritiek en niet meer in staat zijn om positieve ontwikkelingen te benadrukken.

Op het moment van de beslissing

1. Dat de rechter bij het kiezen van maatregelen rekening houdt met de hulp van familieleden, de steun van vrienden en de steun van verenigingen.
2. De beslissing van de rechter moet specificeren hoe ouders hun ouderlijk gezag kunnen uitoefenen in hun omgang met scholen, verzorgers, etc., zodat er niet te veel macht wordt overgelaten aan de kinderscherming.

°
° °

Enkele reacties op deze 3 voorstellen tijdens hun openbare presentatie:

Over het kinderschermingsdossier

In Frankrijk wordt software geïnstalleerd met een bredere en meer gevarieerde toegang: een enkel bestand dat op elk moment kan gevolgd worden. Het dagelijks leven kan opgenomen worden: films, foto's. Nieuwe technologieën bieden oplossingen. (Rémy Cavalin Coördinator, Laboratorium voor onderzoek en experimenten, Sauvegarde de l'enfance, Frankrijk, Responsive project)

In het rapport dat opgestuurd wordt, moet al rekening gehouden worden met het perspectief van de ouders. Om dit te doen, hebben we samen met de teams een formulier gemaakt: de maatschappelijk werker zegt "Ik heb dit gezegd en wat vind jij? We hebben gezien dat deze pedagogische aanpak het perspectief verandert. Het rapport is minder gericht op het professionele standpunt. (Anna Rurka, Universitair hoofddocent, Universiteit van Parijs Nanterre, UFR Psychologische Wetenschappen en Pedagogische Wetenschappen, Frankrijk, Responsief project)

Ouders moeten weten wat de rechter van hen vindt zodat ze kunnen reageren. Als de ouders geen toegang hebben tot het rapport, kan ik me niet eens voorstellen hoe ze zich kunnen verdedigen.

Gezinnen komen naar ons toe en zeggen: "Ik begrijp niet waarom het kind geplaatst is". We lezen en begrijpen het samen. We trainen ouders ook om een document voor de rechter te schrijven. We hebben een stappenplan voor het schrijven van deze documenten. Onze algemene regel: de rechter moet de situatie en de verzoeken in 5 minuten begrijpen. Daarna leggen we uit waarom en hoe de situatie is veranderd (Isabella Owzaruck, Korale vereniging, Polen).

Voorstel:

Ik stel een heel eenvoudige regel voor: "de rechter mag geen beslissing nemen op basis van feiten waarvan hij op de hoogte is maar waarvan de partijen niet op de hoogte zijn". De rechter kan de zitting niet beginnen als niet alle partijen vooraf op de hoogte zijn gesteld van het rapport, als het rapport niet vooraf door de ouders is ondertekend. (Jacques Fierens, advocaat, België)

Over het tegensprekelijk debat

Het paradoxale aan het jeugdrecht is dat het het principe van hoor en wederhoor niet respecteert: de ouder moet a priori onschuldig verondersteld worden (Cécile Lavergne, filosoof, docent aan de Universiteit van Lille, departement sociale en politieke filosofie, Frankrijk).

Het proces van hoor en wederhoor moet worden geïntegreerd in de maatregel, niet alleen tijdens de hoorzitting. Er is geen standaard die zegt wat de magistraat moet schrijven om zijn bevel te formaliseren. Er is de vraag welk schriftelijk verslag er van de hoorzitting moet zijn. (Anna Rurka, docent aan de Universiteit van Parijs Nanterre, UFR van Psychologische Wetenschappen en Onderwijswetenschappen, Frankrijk, project Responsive)

Als je beide hebt: gezinnen die betrokken zijn bij het beleid (zoals Agora) en tegelijkertijd verenigingen die betrokken zijn bij de individuele ondersteuning van gezinnen, dan wordt er vooruitgang geboekt. (Anne Devreese, voorzitter van de CNPE Conseil national de la protection de l'enfance, Frankrijk)

Over tijdelijke plaatsingen

Een professional vertelde me: mijn hele professionele leven lang, als ik tegen ouders zei: "vertrouw me", vroeg ik hen eigenlijk om gehoorzaam te zijn.

Jullie hebben het over bezoeken aan neutrale plekken, maar deze plek is helemaal niet neutraal. Er zit een klassevooroordeel in de manier waarop deze plek is ontworpen (Céline Truong, vrijwilliger-permanent ATD Vierde Wereld, Frankrijk).

De beslissingen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens brengen positieve verplichtingen met zich mee. Wetten kunnen beleidsmakers verplichten om hun beslissingen te motiveren. Als ouders bijvoorbeeld gevraagd wordt een appartement met twee slaapkamers te betrekken, moet de rechter aangeven hoe het gezin geholpen zal worden om deze accommodatie te verkrijgen. (Jacques Fierens, advocaat, België)

Als ouders tijdens hoorzittingen zou gevraagd worden "hoe wilt u uw ouderlijke rol uitoefenen tijdens de plaatsing", zou er een andere sfeer zijn tijdens de hoorzitting en zouden ouders niet het gevoel hebben dat hun kind van hen afgenomen wordt. (Mariette Legendre, PMI-arts, Frankrijk)

plaats hier het diagram Voorstellen

3- Methodologie: hoe zijn we tot de voorstellen voor verandering gekomen?

3-1- Het onderzoeksprogramma "Chantier familles" van 2019 tot 2023.

De ATD Vierde Wereld Beweging hoort overal waar ze actief is dezelfde kreet van ouders die in extreme armoede leven:

"Wat doen we verkeerd? Ondanks al onze inspanningen leven onze kinderen in dezelfde ellende als wij."

"Zullen onze kinderen de vruchten van onze inspanningen plukken of zullen ze in dezelfde ellende leven als wij?"

Een coördinatieteam

Een team werd aangesteld door de Algemene Delegatie van de Internationale Beweging ATD Vierde Wereld om rekening te houden met deze roep van ouders. Het team bestond aanvankelijk uit Brigitte Jaboureck, Marie-Cécile Renoux en Susie Devins en werd later aangevuld met Elsa de Calignon, vaste vrijwilligsters van ATD Vierde Wereld.

Deelnemende teams

In Europa zijn verschillende bewegingsteams geïnteresseerd, in Groot-Brittannië, Spanje, Zwitserland, België, Nederland, Polen en Frankrijk. Ze kwamen overeen om een onderzoeksproject op te zetten onder de naam "gezinswerkkamp".

De uitwisselingen tussen deze teams bevestigden dat landen zeer verschillende contexten, omstandigheden en wetgeving hebben. Sommige landen hebben een uitgebreid gezinsbeleid dat echter niet volledig rekening houdt met de realiteit van de meest kansarmen. Ze hebben ook sterk gereguleerde kinderschermingsystemen die er niet in slagen kinderen te beschermen tegen armoede en die veel leed veroorzaken bij ouders en kinderen. Andere landen vertrouwen op de gemeenschap of gemeenschappen als primaire steun voor familiebanden. In sommige culturen staat het gezin centraal in de sociale leefwereld, terwijl in andere culturen het individu voorrang krijgt, enzovoort.

⁶Ook de acties van de ATD Vierde Wereld teams zijn gevarieerd (culturele acties met kinderen en hun ouders, de Volksuniversiteit Vierde Wereld, gezamenlijke opleidingen met instellingen en professionals, ondersteuning van individuen en families om hen in staat te stellen hun rechten beter te erkennen, etc.).

Ondanks al deze verschillen besloot het coördinatieteam zijn uiterste best te doen om actie-onderzoek te integreren in de initiatieven van de Beweging, zodat het het werk van de lokale en nationale teams versterkt.

Om dit werk uit te voeren, stelt het coördinatieteam voor dat lokale teams op participatieve wijze de rol van familie- en sociale banden bestuderen bij het doorbreken van de overdracht van extreme armoede. ⁷Eerdere onderzoeken van de ATD Vierde Wereldbeweging, zoals "Ellende is geweld, de stilte doorbreken, op zoek naar vrede", "De verborgen dimensies van armoede", "Voor een nieuwe sociale filosofie, de maatschappij transformeren beginnend bij de armsten", bieden een solide basis waarop kan voortgebouwd worden.

Het coördinatieteam schrijft een conceptnota. Deze nota zal als referentie dienen gedurende het onderzoek, om de doelstellingen niet uit het oog te verliezen, zonder daarom een keurslijf te

⁶ De Volksuniversiteiten van de Vierde Wereld zijn plaatsen waar mensen die in armoede leven elkaar kunnen ontmoeten, zich kunnen uitspreken en in dialoog kunnen treden met andere leden van de samenleving over specifieke onderwerpen. Ze worden regelmatig gehouden op verschillende locaties in Spanje, Frankrijk, België en Zwitserland.

⁷ "Armoede is geweld, de stilte doorbreken, op zoek naar vrede". Onderzoek van de ATD Vierde Wereldbeweging naar het verband tussen armoede, geweld en vrede, waaraan meer dan duizend mensen over de hele wereld hebben deelgenomen. Gepubliceerd door Quart Monde in 2012.

worden. Het team laat voldoende flexibiliteit om rekening te houden met de bijdragen die naar voren komen naarmate het onderzoek vordert. Zo kunnen bepaalde thema's terzijde worden geschoven of andere voorgesteld worden waaraan in het begin niet gedacht werd. Dankzij dit losse kader kunnen sommige teams onafhankelijk worden van de actie of kunnen andere teams zich juist aansluiten bij de lopende werkzaamheden.⁸ Het coördinatieteam in Spanje koos er bijvoorbeeld voor om dit onderzoeksproject op te zetten in het kader van de kruising van kennis, een veeleisend project dat rigoureuze, diepgaande kennis oplevert. Door de manier waarop het geleid wordt, zal het niet mogelijk zijn om het project in dezelfde tijd af te ronden als de andere teams die deelnemen aan de familieworkshop. Leden van de Beweging in Nederland hebben na interviews met ouders over dit onderwerp een boek geschreven met de titel "Het recht op bescherming van het gezin. Extreme armoede en plaatsing van kinderen", dat gepubliceerd werd tijdens de gezinsworkshop. De ouders hadden het te druk met het schrijven en verspreiden van het boek om de bijeenkomsten van de Family Workshop bij te wonen. Het team in Polen zal in 2022 onderzoek in zijn activiteiten kunnen opnemen en zal zich op dat moment bij ons voegen. Een vaste vrijwilliger uit Zwitserland interviewt de leden van een familie over 3 generaties heen om een portret van de familie te schrijven, een project dat gekoppeld is aan en gevoed wordt door het Familieproject.

De doelstellingen van het onderzoeksproject zijn de volgende:

- Mensen die in extreme armoede leven, in staat stellen uitdrukking te geven aan de rijkdom van de banden die hen met hun kinderen verbinden, wat deze banden verzwakt, wat ze versterkt en wat ze in stand houdt,

De betrokken partners mobiliseren om ervoor te zorgen dat deze reflectie plaatsvindt in de politieke, economische, sociale en culturele context die specifiek is voor elk team.

- Samenwerken met mensen die in extreme armoede leven om sleutelmomenten in hun leven te identificeren die hun hulpbronnen, potentieel en bijdragen aan het licht brengen, of daarentegen de mechanismen die sociale uitsluiting en extreme armoede in stand houden.

- Mogelijkheden, trajecten en voorstellen voor verandering ontwikkelen.

Deelnemers (zie lijst p77)

Elk land verzamelt een groep ouders (er zijn twee groepen in Frankrijk, een in Normandië en de andere in Bretagne, en twee groepen in België, een in Vlaanderen en de andere in Wallonië).

Deze groepen bestaan uit 5 tot 12 volwassenen. We gaven voorrang aan de deelname van ouders van kinderen onder de 18 jaar. Ze bevestigden allemaal dat ze wilden werken rond familiebanden, een pijnlijk onderwerp voor hen, op voorwaarde dat dit verandering zou brengen. Dit verlangen naar verandering zal een impact hebben op al het onderzoekswerk. Om verandering te weeg te brengen, heeft het team gebieden geïdentificeerd die onderzocht moeten worden, zoals instellingen, wetgeving en sociale houdingen. Uiteindelijk moet men ook ervoor zorgen dat het onderzoekswerk de deelnemende ouders in staat stelt om over meer middelen te beschikken (zoals begrip, zelfvertrouwen, het hebben van een netwerk van ouders) om veranderingen in hun eigen leven te creëren.

Het coördinatieteam doet een beroep op **academici** die al gewerkt hebben met mensen die in armoede leven, om het actieonderzoek te ondersteunen en actief eraan deel te nemen. Er zijn er 8: filosofen, juristen, sociologen en sociaal werkers. Sommigen van hen hebben deelgenomen aan het seminarie sociale filosofie van de ATD Vierde Wereldbeweging, waarvan de resultaten net gepubliceerd zijn. De academische bijdragen zullen helpen om de ervaringen en het denken van ouders te plaatsen binnen de huidige trends en ontwikkelingen.

Volksuniversiteiten van de Vierde Wereld

⁸ Groupe de recherche Quart Monde - Université, "Le croisement des savoirs. Quand le Quart Monde et l'Université pensent ensemble", Parijs, Ed. de l'atelier en Ed. Quart Monde, 1999.

Aan het begin van het onderzoek hebben **de Volksuniversiteiten van de Vierde Wereld** in verschillende landen gekeken naar de overdracht van waarden: wat heb je meegekregen van je ouders of van de volwassenen die je hebben opgevoed? Wat wilt u doorgeven aan uw kinderen? Ze speelden een belangrijke rol in het benadrukken van een aantal punten met betrekking tot overdracht. Ten eerste spraken velen over het gewicht van het stigma dat rust op ouders die in armoede leven, wat hen verhindert om hun opvoedingspotentieel te ontwikkelen en wat de ontwikkeling van een zwijgcultuur binnen gezinnen aanmoedigt. Vervolgens hebben mensen het, ondanks een harde of moeilijke jeugd, over de kracht van de volwassenen die hen opvoedden, hun moed en veerkracht en de waarden die ze van hen meekregen. Tot slot wordt er vaak gesproken over de impact van kinderscherming op het verzwakken of afbreken van familiebanden en het leed dat dit veroorzaakt bij zowel ouders als kinderen.

Uitwisselingen tussen oudergroepen gehinderd door covid 19

De volgende stap is om **uitwisselingen tussen groepen ouders** op verschillende plaatsen mogelijk te maken, zodat ze uit eerste hand kunnen ervaren wat het betekent om deel uit te maken van hetzelfde onderzoek en te leren van andere landen. Maar in 2020 maakte de covid 19 pandemie dat de geplande dynamiek moest herzien worden. De oudergroepen konden niet bijeenkomen zoals gepland. We moesten nieuwe manieren bedenken om contact te houden met elk van de deelnemers en hen te ondersteunen tijdens perioden van opsluiting, vooral omdat de instellingen niet bereid waren om hulp te bieden in een dergelijke context. Ouders voelen zich in de steek gelaten. Om de band te onderhouden en de verschillende groepen met elkaar te verbinden, organiseert het coördinatieteam telefoon- en videoconferenties. De groepen spreken verschillende talen en de uitwisseling van informatie op deze manier is niet gemakkelijk en bevredigend. Slechts op twee plaatsen was het mogelijk om elkaar korte tijd-persoonlijk te ontmoeten toen de lockdown in beide landen opgeheven werd. Hoewel het besef deel uit te maken van dezelfde onderzoeksdynamiek tijdens deze periode behouden bleef, werd het onderzoek als productie van kennis sterk afgeremd. Pas in 2021 kan deze dimensie echt van de grond komen.

Een face-to-face groepsbijeenkomst

15 mei 2022: "Denken, handelen, pleiten voor een toekomst zonder armoede voor kinderen", een eerste bijeenkomst van alle deelnemers vindt plaats in het internationale centrum van de ATD Vierde Wereldbeweging in Pierrelaye, Frankrijk.

Uit de conferentiegesprekken en videoconferenties voor 2020-2021 kwam naar voren dat er meer gekeken moet worden naar wat ouders voor hun kinderen doen. Deze vaststelling vormt de basis van de bijeenkomst op 15 mei

Het coördinatieteam begon met elke deelnemer te vragen waarom ze deelnamen aan het onderzoek. De ouders zeiden: "zodat dingen kunnen veranderen"; "voor de toekomst van mijn kinderen"; "zodat onrecht kan stoppen"; "omdat ik woedend ben dat families worden gescheiden"; "om samen te vechten"; "om de strijd voor alle families en toekomstige generaties voort te zetten"; "om deel te nemen aan verandering"; "voor de liefde van onze kinderen", enzovoort. Dit moment zal zowel de individuele als de collectieve deelname aan het familieproject verstevigen.

Elke ouder wordt vervolgens gevraagd om een persoonlijke strijd te identificeren die ze hebben gestreden voor hun kinderen. Ze schrijven deze strijd op of vertellen hem mondeling en analyseren hem om de obstakels die ze tegenkwamen, de steun die ze zochten, de moeilijkheden, de tegenslagen en de geleverde inspanningen te benadrukken, met behulp van de "duizend mijlpalen"-methode. (zie hoofdstuk 3-2 - Met betrekking tot de methodologie van de verhalen en de analyse ervan)

Sommige ouders zeggen "we begrijpen niet wat er met ons gebeurt". Dit is een sleutelzin die leidt tot de ontwikkeling van kennis die ouders in staat stelt om te begrijpen wat ze meemaken en om na te denken over hun relaties met instellingen.

Veel van de problemen gaan over de plaatsing van kinderen, een pijnlijke periode waarin ouders er alleen voor staan en het moeilijk is om contact te houden met hun kinderen. Ze zeggen dat ze niet met hun kinderen kunnen praten over hun pogingen om het gezinsleven weer normaal te maken: "we krijgen de schuld", "we hebben het recht niet", "het maakt de kinderen van streek". Dit zijn nieuwe sleutelzinnen die ons ertoe aanzetten om te kijken naar de ouder-kindrelatie in de

kinderbescherming. In Spanje worden kinderen zelden geplaatst en als een dergelijke maatregel genomen wordt, wordt het kind toevertrouwd aan andere familieleden. Ouders in Spanje praten vooral over de sociale uitsluiting waaronder ze te lijden hebben. Op die manier plaatsen ze familiebanden in de context van sociale banden.

De deelnemers realiseerden zich dat ze soortgelijke dingen meemaakten in heel verschillende landen. Dit gaf aanleiding tot de wens om elkaar beter te leren kennen, te leren en te begrijpen hoe dingen elders gedaan worden, om zo voorstellen voor verandering te ontwikkelen die verrijkt zijn met ieders ervaringen.

Een video van de bijeenkomst en een werkdocument stellen ouders die deelnamen aan de bijeenkomst in staat om degenen in hun groep die niet aanwezig konden zijn te vertellen waaraan ze gewerkt hebben.

Tot eind 2022, tijd om te schrijven en een collectief verhaal te kiezen

Elke groep ouders kiest een verhaal over de strijd van een van hen en werkt eraan om de context, de wetgeving of het beleid in kwestie, de verschillende betrokken spelers en hun rol, enz. weer te geven. Dit verhaal beschrijft alle ondervonden moeilijkheden, de obstakels, de gestreden gevechten, het verzet, het doorzettingsvermogen, de duur van de gevechten, de steun, de mislukkingen, de successen, enz.

Een aantal groepen heeft moeite met het kiezen van het verhaal van één persoon. Het geeft niet voldoende al hun ervaringen weer. Dus besloten ze om een verhaal op te bouwen uit stukjes van het verhaal van elke deelnemer.

In alle gevallen stijgt het verhaal van het persoonlijke niveau naar een groepsniveau. Het wordt vertaald en naar een andere groep gestuurd, die op hun beurt het hunne sturen. In dit stadium gaan alle verhalen over kinderbescherming en de plaatsing van kinderen.

er1 kwartaal 2023. Analyse van het ontvangen verhaal aan de hand van de verborgen dimensies van armoede.

Aangezien de landen zeer verschillend zijn, is het coördinatieteam op zoek naar een gemeenschappelijk analytisch kader dat dialoog en gezamenlijke reflectie mogelijk maakt. Na besprekingen met de teams die de verschillende groepen leiden, koos het voor het kader van internationaal onderzoek naar de verborgen dimensies van armoede. Deze analysemethode bleek krachtig te zijn (zie p. 52).

Het coördinatieteam vraagt elke groep ouders om vertrouwd te worden met het onderzoek naar de verborgen dimensies van armoede door hun eigen verhalen te analyseren aan de hand van dit onderzoekskader.

Vervolgens werden de groepen ouders in paren bij elkaar gebracht: Zwitserland en Bretagne, Groot-Brittannië en België, Polen en Normandië. (Spanje werkt in eigen land aan kruisbestuiving van kennis met academici en sociale activisten). (Nederland, dat klaar is met het schrijven van een boek, intensiveert de bijeenkomsten met partners om op te komen voor de rechten van gezinnen in zeer precarie situaties).

Door 2 of 3 keer samen te komen, nemen deelnemers uit het ene land de verhalen van ouders uit het andere land over en analyseren ze deze op de verborgen dimensies van armoede.

De groep academici komt ook bijeen en analyseert de verhalen aan de hand van het schema van de verborgen dimensies van armoede.

⁹Het actie-onderzoek wordt opgenomen in een Europees project waaraan de Universiteit van Nanterre deelneemt, het Responsive-project.

⁹: <https://responsive-europe.eu/>

Het coördinatieteam van de Chantier Familles wil erkenning geven aan dit onderzoekswerk, dat een ervaring onthult en analyseert die in onze samenlevingen onopgemerkt is gebleven. Anna Rurka, een bondgenote van de Beweging en docent aan de Universiteit van Parijs Nanterre, UFR van Psychologische Wetenschappen en Pedagogische Wetenschappen en verantwoordelijk voor de leerstoel "Sciences avec la société pour le monde démocratique de demain" als onderdeel van het programma "Sciences avec et pour la société" van de Universiteit van Parijs Nanterre, stelt voor om het resultaat van de Chantier Familles een van de kenniselementen te laten zijn van het Europese project Responsive waarbij zij betrokken is. Het doel van het Responsive-project is "het vergroten van de openheid, gevoeligheid en ontvankelijkheid voor de stem van burgers in sociale diensten in heel Europa, met name in de kinderscherming". Dit is een geweldige kans om de analyse van ouders die in extreme armoede leven onder de aandacht te brengen en te verspreiden.

Juni 2023. Ontmoeting van de twee lokale groepen van hetzelfde paar met de academici. Onderzoek naar de oorzaken en gevolgen voor het leven van de kinderen.

Verspreid over twee dagen:

Afgevaardigden van elke lokale groep (tussen 4 en 6 personen) brengen het verhaal van de andere groep, dat ze geanalyseerd hebben aan de hand van de verborgen dimensies van armoede, en presenteren het. Bij elke bijeenkomst zijn ook twee academici aanwezig.

Op dag 1, presentatie van het verhaal en het analysewerk.

In groep gaan we op zoek naar de oorzaken van moeilijkheden en obstakels. We gaan dieper in op deze oorzaken door op zoek te gaan naar "de oorzaak van de oorzaak". Met andere woorden, we zoeken naar het waarom? Daarna naar het waarom van het waarom? Wat zijn de onderliggende redenen voor deze obstakels en moeilijkheden?

Vervolgens kijken we naar de gevolgen van moeilijkheden en obstakels op het leven en de toekomst van kinderen. Hoe zien we het belang van het kind?

De standpunten van de ouders en de academici worden samengebracht en besproken.

Op dag 2 doen we hetzelfde voor het andere verhaal.

Elk duo produceert 8 teksten: 2 verhalen, 2 analyses gebaseerd op de verborgen dimensies van armoede, 2 onderzoeken naar de oorzaken en 2 onderzoeken naar de gevolgen voor kinderen.

Deze 8 teksten worden vertaald.

Een van de deelnemers illustreert de kern van de verborgen dimensies van armoede met posters die ze gemaakt heeft tijdens de kunstworkshop waaraan ze met haar kinderen deelneemt (zie p.75).

Elke lokale groep wordt geleid door een vaste vrijwilliger of een medestander van de ATD Vierde Wereldbeweging. De bijeenkomsten in tweetallen brengen elk tussen de 12 en 16 mensen bij elkaar.

De groep academici werkt aan dezelfde verhalen volgens dezelfde methode van de verborgen dimensies van armoede. Ze nemen per twee deel aan de persoonlijke ontmoetingen van de duo's. Hun bijdragen, vooral op het gebied van het recht, epistemische onrechtvaardigheid en de invisibilisering van armoede, zullen de ouders in staat stellen om zich volledig te identificeren met deze concepten en zo hun denkveld te verbreden.

Het team dat het familieproject coördineerde, schreef werkdocumenten op basis van deze drie bijeenkomsten, zodat elk land de balans kon opmaken van al het werk dat gedaan was.

September 2023. Zoeken naar voorstellen voor verandering

Terug in de lokale groepen, met de werkdocumenten als basis, wordt elke groep gevraagd om samen te komen met de nationale delegatie (of mensen die door de delegatie zijn afgevaardigd) om na te denken over manieren om veranderingen door te voeren.

Op 18-19-20 november wordt in het internationale centrum van de ATD Vierde Wereldbeweging in Pierrelaye een reeks dagen gehouden om het proces te evalueren en de

beoogde voorstellen te delen: "Bouwen aan een toekomst zonder armoede voor kinderen: ouders en samenleving samen".

Op 18 en 19 november zijn alle deelnemers aan het familieproject samen. Deze twee dagen zijn een voorbereiding op de openbare dag op 20 november, waarvoor de partners worden uitgenodigd. Deze dag is gekozen omdat het de Internationale Dag van de Rechten van het Kind is. Het doel is om de aanpak te presenteren, de resultaten met partners te bespreken en de gewenste veranderingen en daaruit voortvloeiende voorstellen te verfijnen. Zes onderzoekers die betrokken zijn bij het Responsive project zullen aanwezig zijn om hun visie te geven op het werk van de Chantier Familles. Elke lokale groep heeft mensen uitgenodigd die betrokken zijn bij de veranderingsgebieden die ze willen presenteren. Dit kunnen professionals, onderzoekers of politici zijn. Hun deelname is een aanwinst als het gaat om het indienen van voorstellen voor verandering.

Plaats hier het diagram van het proces

3-2- Een blik op de methodologie op basis van de verhalen en hun analyse.

Bij twee gelegenheden gebruikten de gezinsworkshops storytelling als onderdeel van hun methode. Na de bijeenkomst op 15 mei 2022 spraken alle deelnemers aan de gezinsworkshops over een "**strijdverhaal**", omdat het ging over de zeer moeilijke interacties tussen ouders en instellingen. Het coördinatieteam vroeg de deelnemers om dit verhaal te analyseren aan de hand van verschillende methoden, de eerste keer aan de hand van de "duizend mijlpalen"-methode en de tweede keer aan de hand van "de verborgen dimensies van armoede".

Ouders praten over de vele pijnlijke dingen die hun kinderen overkomen, de afwijzingen, de vernederingen, de misverstanden. Ze vertellen ook hoe ze worstelen om te overleven. Het leek essentieel om schriftelijk een moment te kunnen vastleggen waarop ze in hun leven als ouders geïnvesteerd hadden in de toekomst van hun kinderen, wat de uitkomst ervan ook was.

Hen wordt gevraagd een moment te beschrijven waarop ze dingen wilden veranderen voor de toekomst van hun kinderen. Op deze manier focussen op een belangrijk en vaak pijnlijk moment in hun leven betekent dat ze een chronologie moeten herontdekken, de verschillende dingen die op hetzelfde moment gebeuren moeten ontwarren, de betrokken personen, hun functies, de instellingen waartoe ze behoren, enz. moeten vinden om door anderen begrepen te worden, en het betekent ook dat ze moeten kunnen uitdrukken hoe ze zich voelen. Sommige ouders uiten een van hun worstelingen mondeling zonder het in dit stadium van het onderzoek op te schrijven.

Elke ouder wordt dan gevraagd om zijn persoonlijk verhaal te analyseren aan de hand van de "duizend mijlpalen methode". Ze krijgen hinderniskaarten en steunkaarten. Eerst noemen ze het obstakel dat ze zijn tegengekomen op de kaart en identificeren ze of dit obstakel hen doet vertragen, of dwingt om te stoppen, of dwingt om hulp te vragen, of achteruit doet gaan. Ze hebben ook kaarten om de ondersteuning aan te geven en hoe deze hen helpt om vooruit te komen. Dankzij deze methode begrijpen ouders de soorten obstakels waarmee ze te maken krijgen. Er zijn obstakels waarbij ze alleen maar kunnen wachten, andere zijn van administratieve aard, weer andere zijn persoonlijk van aard.

Met deze eerste analyse worden de ouders zich ervan bewust dat ze stuk voor stuk vechters zijn, mensen die niet opgeven, ook al zijn er periodes van ontmoediging. Het proces helpt om de fases in de loop van de tijd te benadrukken en te begrijpen wat helpt en wat niet. Het is een kracht voor de toekomst! De verhalen die gedeeld worden, worden "verhalen van strijd" en deze strijd duurt lang, heel lang, soms meerdere jaren. Ze beïnvloeden vitale aspecten van hun gezinsleven. Als ze naar al deze verhalen keken, zagen ze dat de steun kwam van mensen die ze kenden, maar niet van een instelling; instellingen bleken obstakels te zijn die overwonnen moesten worden. Eén vader zei "we moeten vechten voor de simpele dingen in het leven en het is niet eerlijk" of "het is een strijd die we voeren".

De geuite problemen hebben te maken met huisvesting, school, gezondheid en ook heel vaak met kindbeschermingsmaatregelen, of het nu gaat om de plaatsing van kinderen of de angst voor plaatsing.

Tijdens de discussies over de analyse van de verhalen werd de ouders gevraagd: "Vertellen jullie de kinderen over de strijd die jullie voor hen voeren? Zonder aarzelen antwoordden ze "Nee", eraan toevoegend dat ze er in het kader van de kindbescherming niet mochten over praten. Ofwel wordt het hen verboden, zoals het geval is in Groot-Brittannië wanneer kinderen geadopteerd worden, ofwel wordt het hen afgeraden om de kinderen niet van streek te maken.

Door deze methode te gebruiken, werden de deelnemers aan de familieworkshop geconfronteerd met het feit dat de Europese instellingen van land tot land verschillen en dat het moeilijk is om hun rol te begrijpen en er dieper op in te gaan. Bovendien werden de verhalen door individuen verteld en na de bijeenkomst van 15 mei 2022 stelde het coördinatieteam, in antwoord op de wens van de

ouders om elkaar te blijven ontmoeten, voor om over te gaan naar **een meer collectieve fase**.

Om deze fase te doorlopen, vroeg het coördinatieteam aan elke groep ouders om het verhaal van één van hen te kiezen, maar één waarin ze zich allemaal konden herkennen. Er werd hen ook gevraagd om een verhaal te kiezen over een situatie die moet veranderen om hun kinderen een betere toekomst te geven. Maar terwijl sommige groepen de instructies tot op de letter volgden, construeerden anderen een verhaal met stukjes en beetjes geleend van elkaars verhalen. Dit was het geval wanneer de verhalen van de ouders allemaal hetzelfde kader hadden, bijvoorbeeld hun relatie met hun kinderen in de zorg.

Ouders moeten de instellingen of mensen die in het verhaal genoemd worden uitleggen, zodat een groep ouders uit een ander land ze kan begrijpen.

Alle gekozen verhalen gaan over situaties die te maken hebben met kinderbescherming. Dit is het beleid dat hen veel leed berokkent en hen verhindert bij te dragen aan een toekomst zonder armoede voor hun kinderen, en waarvoor ze willen werken aan voorstellen voor verandering.

Het verhaal van de ene groep wordt naar een andere groep in een ander land gestuurd om geanalyseerd te worden aan de hand van het "verborgen dimensies van armoede"-kader.

Door ditzelfde analyseraster voor te stellen, willen het coördinatieteam en de groepsleiders een dieper begrip en dialoog tussen groepen met zulke verschillende contexten bevorderen. Tijdens vorige ontmoetingen hadden we ervaren dat dit niet vanzelfsprekend was. Deze methode stelt ouders in het ene land in staat om het leven van ouders in een ander land te ontdekken. Ze zien de overeenkomsten en de verschillen. Ze kunnen het lijden identificeren dat ze moeten doorstaan en de weerstand die dat oproept, de obstakels om actie te ondernemen in de zin van machteloosheid, institutioneel of sociaal misbruik, en niet erkende bijdragen. Ze kunnen vaststellen wat verhindert dat hun strijd vruchten afwerpt. Soms worden ze geschandaliseerd door de praktijken of wetten van een ander land, en op andere momenten ontdekken ze manieren van handelen die hen in hun eigen land zouden kunnen helpen.

Wanneer de twee groepen die hun verhalen uitgewisseld hebben, samenkomen voor een tweedaagse workshop, zijn de debatten erg verrijkend. In dit stadium dragen de academici hun eigen analyse bij, waarbij ze benadrukken wat de ouders zeggen over hun ervaringen. Wanneer ouders bijvoorbeeld praten over professionals en zeggen "zij weten het en wij niet", identificeren de academici een epistemisch onrecht, d.w.z. een onrecht dat gekoppeld is aan kennis. Of wanneer ouders zeggen: "ze geven ons afspraken om onze kinderen op te zoeken tijdens onze werkuren": hebben academici het over de onzichtbaarheid van armoede, d.w.z. een gebrek aan waarneming van de realiteit van het leven van gezinnen en individuen die in armoede leven. Of een ander voorbeeld: "het is moeilijk om onze kinderen achter te laten, maar we hebben het recht niet om dat te tonen": de academici noemen dat sterilisatie van emoties, enz. Deze dialoog met academici stelt ouders in staat om van het beschrijvende naar het analytische te gaan, zodat ze hun gedachten onder woorden kunnen brengen en weten dat hun ervaring erkend en bestudeerd wordt. Dit geeft hen kracht in het besef dat ze niet alleen zijn, dat dit een fenomeen is in de samenleving.

Deze fase was fundamenteel om de oorzaken te identificeren en na te denken over voorstellen voor verandering. Als er sprake is van institutioneel misbruik, waarom is dat en hoe kan dat worden verholpen; als er sprake is van sociaal misbruik, waarom is dat en hoe kan dat worden verholpen; als de bijdragen van mensen in armoede niet worden erkend, d.w.z. als de kennis, vaardigheden en acties van mensen in armoede niet worden erkend, waarom is dat en hoe kunnen die dan worden erkend? Enzovoort.

3-3- Fragmenten uit de analyse van de verhalen volgens de verborgen dimensies van armoede

We zeiden al eerder dat de ouders op een plaats, nadat ze het verhaal van de strijd op een andere plaats gekregen hadden, het analyseerden aan de hand van het diagram met verborgen dimensies

van armoede. Tijdens de workshop in tweetallen presenteerde elke groep de dimensie(s) die ze hadden gekozen voor hun analyse. Ze kunnen beslissen om een bepaalde dimensie te ontwikkelen omdat ze vaak voorkomt in het verhaal, of omdat ze een belangrijke onrechtvaardigheid benadrukt. In elke workshop voeren twee academici dezelfde analyse uit van de twee verhalen, ook met behulp van het verborgen dimensies van armoede diagram. De twee analyses, die van de ouders en die van de academici, worden uitgewisseld en verrijken elkaar wederzijds. In alle workshops, en dus in alle verhalen, is de onderlinge afhankelijkheid tussen lijden, weerstand en ontkrachting - de kern van het diagram - essentieel om situaties te begrijpen en het feit dat ze blijven bestaan en zichzelf reproduceren. Aan de andere kant is de kern van het diagram sterk verbonden met de dimensies van sociale mishandeling, institutionele mishandeling en niet erkende bijdragen.

Hier volgen enkele uittreksels uit de analyses:

Niet erkende bijdragen

Ouder: "Toen mijn dochter in het ziekenhuis lag, mocht ik haar niet douchen. Een verpleegster zei tegen me: '*Ik doe het wel*' en vroeg toen: '*Weet je hoe?*' Ik deed het thuis altijd. Het is pijnlijk als je vooroordelen en oordelen over jezelf voelt.

Ouder: "Ik moest de sociale dienst bewijzen dat mijn kinderen geen gevaar liepen door mijn handicap. Daarna mochten ze thuisblijven."

Ouder: "De professionals begrepen het niet omdat ze niet dezelfde opvoeding gekregen hadden. Ze begrijpen niet wie wij zijn. Ze volgen allemaal dezelfde handleiding (...) En ze vragen ons om deze handleiding te volgen zodat ze ons onze kinderen terug kunnen geven. Maar misschien moet deze trainingsmethode veranderd worden, of moet de handleiding in een taal geschreven worden die wij kunnen begrijpen.

Academicus: "Wat niet erkend wordt bij ouders is hun bekwaamheid, hun competentie, hun kennis over hoe ze hun kinderen moeten opvoeden en verzorgen. In de filosofie (...) noemen we dit epistemisch onrecht, d.w.z. onrecht dat verband houdt met kennis".

Institutioneel of sociaal misbruik

Ouder: "Instellingen houden ons graag in hun greep. Ze dicteren onze bezoeken, de dagen zijn altijd doordeweeks. We zoeken werk en zo kunnen we niet komen, dus vragen ze ons om een baan te zoeken. Het is als een slang die in zijn eigen staart bijt.

Ouder: "Procedure heeft voorrang op gezinnen".

Ouder: "Ik ga het hebben over institutioneel misbruik: we krijgen bijvoorbeeld altijd te horen dat we niet hard genoeg ons best doen, dat we altijd meer moeten doen."

Academicus: "Ik zag sociaal misbruik bij de manier om naar kinderen en ouders te kijken met vooroordelen, met andere woorden, met een vertekende bril. Nog voordat je (de ouders) de rechtbank of het kantoor binnenkomt, zijn er al vooroordelen over hoe je wordt gezien.

Empowerment

Ouder : "Wat ik ernstig vind, is dat we onze emoties niet mogen tonen. Dat is verboden. Het is niet juist. Maar ze vergeten dat we mensen zijn."

Academicus: "Er is het idee van emotionele sterilisatie, wat betekent dat gezinnen verhinderd worden hun emoties te uiten en door te geven aan hun kinderen. Alsof het verkeerd is om emoties te hebben. Het is een heel vreemd idee. Emoties maken deel uit van gehechtheid, van wat we in een gezin opbouwen".

Lijden

Ouder: "Je lijdt en de mensen tegenover jou beseffen niet dat je lijdt."

Ouder: "Ouders willen niet altijd horen dat ze veerkrachtig moeten zijn. Soms kunnen ze niet opstaan en elke dag alles voor hun kinderen doen. Het woord veerkracht slaat ons om de oren. Als je niet veerkrachtig bent, komt dat omdat je niet gedaan hebt wat je gezegd werd."

Academicus: "Je bent geen slechte ouder als je niet veerkrachtig bent. Het is iets dat niet tegen mensen gebruikt moet worden. Veerkracht is een substituuat voor sociale bescherming in de zin dat als de staat geen inkomen meer kan verschaffen, ze zegt "wees maar veerkrachtig". De verwachting die daaruit kan voortvloeien is dat mensen het op eigen kracht moeten redden."

Weerstand

Ouder: "Verzet bieden is weigeren achteruit te gaan. En vechten is vooruit willen."

Ouder: de strijd is wat we moeten doen en het verzet zit in ons

Ouder: "Ik durfde het te zeggen voor de rechter. Mijn advocaat zei 'kalmeer', en ik zei 'ik ga niet kalmeren'. Mijn kinderen zitten al 14 jaar in de zorg, ze vragen me om een plek om te wonen, ik heb mijn kinderen niet, ze vragen me om activiteiten te doen, ik heb mijn kinderen niet, ik wel, ik heb mijn kinderen niet. Ik vecht voor andermans kinderen, niet voor mezelf."

Academisch "Je zei dat jullie soms jullie boosheid uiten en dat dit slecht opgevat wordt door rechters of maatschappelijk werkers. We zijn vaak bang om onze woede te uiten omdat het sociaal niet gewaardeerd wordt. (...) Maar tegelijkertijd, als we deze woede niet uiten en gebruiken als een bron van verzet, veroorzaakt het eigenlijk lijden. Ik denk niet dat we bang moeten zijn voor onze woede en dat we ze soms moeten gebruiken, omdat het een politieke kracht is."

3-4- Een blik op de methodologie die wordt gebruikt om wegen voor verandering te ontwikkelen

Door de verhalen te analyseren aan de hand van het kader van "verborgen dimensies van armoede" konden we de oorzaken identificeren van de moeilijkheden of onrechtvaardigheden die ouders ondervinden bij het opbouwen van relaties met hun kinderen in het kader van kindbeschermingsmaatregelen.

De deelnemers, en in de eerste plaats de ouders, willen voorstellen voor verandering ontwikkelen, en om dit te kunnen doen moeten ze tot de onderliggende oorzaken doordringen. Het coördinatieteam noemt deze aanpak "de oorzaken van de oorzaken vinden". De ouders zeggen bijvoorbeeld vaak dat ze te maken hebben gehad met institutionele mishandeling. We moeten de oorzaken van deze mishandeling vinden: waar komt het vandaan? Waarom kan het bestaan? Waarom lijkt niemand het te zien?

Het is ook nodig om **de gevolgen** van deze moeilijkheden of onrechtvaardigheden voor ouders, kinderen, professionals en de samenleving onder woorden te brengen. Het onder woorden brengen van de gevolgen voor ouders is geen gemakkelijke taak, omdat ze catastrofaal zijn en mensen opsluiten in lijden en trauma's die niet uitgewist kunnen worden, die deel uitmaken van hun geschiedenis en waarvan ze het gevoel hebben dat ze zullen doorgegeven worden aan de komende generaties.

De oorzaken van de oorzaken en de gevolgen van dezelfde aard worden vergeleken (zie p.58 en 59). Dit werk aan de gevolgen en oorzaken van de oorzaken leidt tot de identificatie van twee hoofdgebieden waarop voorstellen kunnen gedaan worden:

- **De onzichtbaarheid van extreme armoede in kinderbeschermingssystemen**
- **De uitoefening van grondrechten in kinderbeschermingssystemen**

Elke groep wordt gevraagd om samen te komen met zijn nationale delegatie (of mensen die door hem zijn afgevaardigd) om na te denken over manieren om veranderingen door te voeren in deze twee hoofdgebieden.

Bij de ontvangst van het werk van elk land stelde het coördinatieteam vast dat op het gebied van de onzichtbaarheid van armoede, de mogelijkheden tot verandering betrekking hebben op de hulp die ouders nodig hebben om een gezinsleven te hebben of terug te krijgen, op de opleiding van alle actoren of hoe ze samen kunnen opgeleid worden en op de relatie met de instellingen. Op het gebied van het recht hebben de mogelijkheden tot verandering betrekking op het tegensprekelijk debat voor de rechtbank, op het dossier van de kinderbescherming en op de duur van de tijdelijke plaatsing.

3-5- Fragmenten uit de beschouwing over de oorzaken van plaatsing

Met betrekking tot de onzichtbaarheid van armoede

Ouders in Polen stellen vragen aan Franse ouders, die op hun beurt weer antwoorden en vragen stellen:

- Is armoede in Frankrijk een reden om kinderen in tehuizen te plaatsen?

We hebben het gevoel dat het door de armoede komt, maar dat zeggen ze niet. Ze zeggen dat we niet stabiel zijn omdat we geen huisvesting hebben, of omdat we als kind geplaatst werden. We zijn van generatie op generatie geplaatst. De rechters geven ons verleden als kinderen de schuld van onze toekomst.

- En in Polen, worden mensen in zorg geplaatst vanwege armoede?

- Het hangt af van de samenwerking tussen het gezin en de sociale diensten. We komen in situaties terecht waarin de familie voorwaarden heeft gekregen om aan te voldoen, maar waarbij deze voorwaarden voor hen onhaalbaar zijn. We zeggen dat ze iets moeten doen, maar ze hebben er geen geld voor.

Ouder: "In mijn familie zijn we bang omdat we weten dat we geen hulp kunnen vragen zonder veroordeeld te worden of zonder lastige vragen te krijgen. We zijn bang dat ze onze kinderen van ons afnemen. En dat gebeurt ook. Eigenlijk vragen we helemaal niets meer, het is gewoon makkelijker ons uit de slag te trekken.

De academici dragen concepten aan die zaken verduidelijken:

Academicus: "[Er is] een rapport van het nationale observatorium voor armoede en sociale uitsluiting [in Frankrijk] dat 4 dimensies van de onzichtbaarheid van ouders in de kinderbescherming belicht. Een daarvan is uiterst belangrijk en komt terug in de discussies die we eerder hadden: de onzichtbaarheid van levensomstandigheden in de breedste zin van het woord (...). De tweede dimensie is de onzichtbaarheid van ouders als de primaire opvoeders van hun kinderen. De derde dimensie is onzichtbaarheid als sociaal wezen. Met andere woorden, we hebben de neiging om te denken dat de ouders in het ijle leven, of dat de omgeving rondom ouders niet noodzakelijkerwijs goed is (...). En de laatste onzichtbaarheid is dat we ouders niet per se als burgers erkennen, net als ieder ander met alle rechten die bij de status van burger horen, om zich te kunnen uiten, te verdedigen, uit te spreken, etc."

Wat betreft het kinderbeschermingsrecht

Ouder: "Als ouders kennen we niet al onze rechten. De rechten bestaan, maar alleen in theorie. De rechter voelt zich niet verplicht om ons te informeren. Hij kent de rechten en voor hem is dat genoeg. Maar de rechter is geen beter mens dan wij. Daarom moet iedereen zijn rechten kennen,

zodat alle partijen op gelijke voet staan. Omdat we onze rechten niet kennen, kunnen we ze ook niet uitoefenen.

Ouder: "De rechter heeft gevraagd om bezoeken met al onze kinderen samen, maar ondanks onze herhaalde verzoeken organiseren de diensten ze niet. Er gebeurt niets. Aan de andere kant, als ze ons iets vragen en we doen het niet, dan gaan ze onze bezoeken splitsen. Zij hebben het recht om een fout te maken, maar wij niet."

Academicus: "Opvang in de kinderbescherming wordt gekenmerkt door eenzijdige bescherming van het kind. Als ouder word je niet gezien als iemand die hulp nodig heeft, maar als een ouder die faalt, zonder vragen te stellen bij je leefomstandigheden. Dit vermoeden van falen ondersteunt de asymmetrie in de relatie tussen ouders en professionals en rechtvaardigt de dominantie van instellingen over ouders".

3-6- Fragmenten uit de beschouwing over de gevolgen van plaatsing

Ouder: "Mijn kinderen weten niet waarom ze in de opvang zitten. Ze nemen het me kwalijk, ze trekken zich in zichzelf terug.

Ouder: "Doordat ons kind al bij de geboorte geplaatst werd, als baby van 6 dagen oud, zie ik niet in hoe hij kan begrijpen 'we plaatsen je in een pleeggezin'. Zelfs wij begrepen niet echt waarom, hij was nog maar een baby.

Ouder: "Kinderen worden in instellingen geplaatst voor hun eigen veiligheid. Maar door hen in een instelling te plaatsen worden ze minder geliefd, niet omarmd, zijn er veel psychologische problemen en wordt er op het kind neergekeken door de andere kinderen, bijvoorbeeld op school."

Ouder: "Kinderen krijgen de indruk dat hun ouders hen niet willen, terwijl dat niet zo is. Psychologisch en emotioneel kan dit lichamelijke gevolgen hebben. Van bepaalde schokken kun je ziek worden. Het kind begrijpt niet wat er met hem gebeurt en kan zijn emoties niet uiten. Ze hebben de neiging om hun emoties niet te accepteren. Ze begrijpen het niet en hebben de woorden niet om het te begrijpen. Dit maakt zowel de ouder als het kind kapot. Er wordt ons verteld dat we ze plaatsen totdat de ouder beter is, maar in plaats daarvan verergeren we het probleem. Ze luisteren niet naar de problemen van de kinderen of de ouders. En dat is ingewikkeld.

Academicus: "Wat betreft de impact op kinderen, is er ten eerste het gebrek aan gehechtheid. Om zich te kunnen ontwikkelen, hebben baby's wat we noemen een gehechtheidsfiguur nodig. Dit is de persoon die dagelijks voor hen zorgt en dat is heel belangrijk voor hun ontwikkeling. En als er een breuk is, als er een plaatsing is, betekent dit ook dat er een scheiding is van de gehechtheidsfiguur. Dit kan heel, heel moeilijk zijn voor het kind en daarom kunnen ze achteraf heel onrustig worden omdat ze gescheiden zijn van de figuur die belangrijk voor hen is.

Academicus: "[Wanneer broers en zussen worden gescheiden], is er iets aan het verbreken van de banden dat duidelijk wijst op een onrechtvaardigheid. Een onrechtvaardigheid die gekoppeld is aan dit onvermogen om door te geven. We denken vaak aan overdracht tussen ouders en kinderen, maar we kunnen ook denken aan overdracht tussen broers en zussen en tussen kinderen en ouders.

4- Het gezichtspunt van het coördinatieteam van het Gezinsproject: transversale kwesties die naar voren kwamen naarmate het werk vorderde

In dit hoofdstuk wil het coördinatieteam belangrijke aspecten van het werk aan het gezinsproject samenbrengen. Een van deze aspecten, overdracht binnen het gezin, is het beginpunt en komt in een of andere vorm terug in elke fase van het project. Bij het lezen van de voorstellen voor verandering en de methodologie kan dit aspect wat verspreid lijken. De andere twee, het gebrek aan democratie en de plaats van de vaders, kwamen in de loop van het onderzoek en ook in elke fase naar voren. Zonder als dusdanig benoemd te worden, inspireerden ze tot voorstellen voor verandering of gooiden ze de methodologie wat om.

4-1- Het doorgeven van een familiegeschiedenis in de context van kinderbescherming.

Tijdens de **Volksuniversiteiten van de Vierde Wereld en vanaf de allereerste bijeenkomsten van de Familieworkshop** zeiden de deelnemers dat tijdens hun eigen kindertijd het leven hard was, dat hun ouders veel moeilijkheden en zorgen hadden, maar dat ze van hen waarden hadden meegekregen zoals moed, niet opgeven, respect en beleefdheid tegenover anderen, werk en momenten van gedeeld geluk. Ze zeggen ook dat de hardheid van het leven van hun ouders niet altijd ruimte bood, of niet genoeg ruimte bood, voor woorden of tekenen van genegenheid.

Degenen die geplaatst zijn, praten over de onzekerheid die deze breuk veroorzaakt, een onzekerheid die hun hele leven blijft voortbestaan. Ze zijn vooral bang dat ze niet weten hoe ze zich als ouder moeten gedragen, omdat ze die gebaren in hun kindertijd niet hebben gekregen. Deze angst is des te groter omdat dat het beeld is dat de instellingen hen voorspiegelen. De overdracht van informatie tussen ouders en kinderen in de context van kinderbescherming wordt ernstig bemoeilijkt, maar ongeacht de omstandigheden van hun leven moeten kinderen hun geschiedenis kennen en met verschillende mensen, waaronder leden van hun eigen familie, kunnen praten om deze te begrijpen.

In veel situaties begrijpen noch de ouders noch de kinderen de redenen voor de plaatsing. De uitleg van rechters of professionals gaat hun begrip te boven. Deze onbegrepen breuk laat nawerkingen achter op zowel de kinderen als de ouders. De ouders zijn bang dat het leven zich gewoon zal herhalen, zonder dat ze iets kunnen doen om de loop van de gebeurtenissen te veranderen. Ze koesteren sterke angsten en wantrouwen instellingen. In de loop van dit onderzoek gaven de ouders aan dat ze niet zozeer op zoek waren naar verklaringen voor wat ze meemaakten, maar naar een betekenis die ze aan hun kinderen konden doorgeven en hen zo een glimp van een andere toekomst konden geven. In de analyse van de verborgen dimensies van armoede stonden de ouders uitvoerig stil bij het lijden dat ze meemaakten, bij de emoties die in hen leefden en die ze niet konden uitdrukken aan hun kinderen. Ze zeiden dat hun kinderen ook leden en dat de plaatsing hen machteloos maakte tegenover dit lijden. De ouders vertelden ook dat de ervaring soms zo moeilijk is dat ze geen woorden hebben om ze te uiten, geen vertrouwde gesprekspartners om het te ontvangen, en dat ze gevangen blijven in die stilte. Een stilte die zwaar weegt tussen ouders en kinderen.

Tijdens de plaatsing zijn **de ontmoetingsmomenten tussen ouders en kinderen** (zie hoofdstuk 2-voorstellen om te zorgen dat plaatsingen tijdelijk zijn) in een groot aantal situaties erg kort en gespreid in de tijd, waardoor er geen ruimte is voor een diepgaande ontmoeting die de overdracht van kennis tussen ouders en kinderen zou bevorderen. De ouders van kinderen die zeer kort na de geboorte in een opvangtehuis worden geplaatst, vragen zich zelfs af of het kind hen zal herkennen van het ene bezoek op het andere. De Normandische oudergroep berekende dat de gemiddelde bezoektijd 2 uur per 15 dagen is, d.w.z. 2 dagen per jaar of, als het kind vanaf de geboorte tot de leeftijd van 18 jaar wordt geplaatst, 36 dagen gedurende 18 jaar. Wat kan er onder dergelijke omstandigheden, in zo'n korte tijd, worden ervaren en doorgegeven tussen ouders en kinderen? Bovendien worden deze bezoeken bemiddeld, d.w.z. in aanwezigheid van een derde partij. Alle gebaren, houdingen en woorden worden door deze professional bestudeerd en geïnterpreteerd.

Ouders zeggen dat ze niet in staat zijn om emoties zoals de pijn van de scheiding te uiten omdat ze te horen krijgen dat het kind daarvan overstuur zal raken. Toch gaat het bij de overdracht van emoties tussen ouders en kinderen ook om deze dialoog. Ze kunnen hun kinderen ook niet vertellen dat ze er alles aan doen om ervoor te zorgen dat ze naar huis terugkeren, omdat deze beslissing niet aan hen is. Door dit tegen hun kinderen te zeggen, geven ze hen verwachtingen en verwachtingen die hen waarschijnlijk van streek zullen maken. Ze kunnen niet alles aan hun kinderen doorgeven wat ze voor hen doen.

Wanneer broers en zussen worden geplaatst, worden ze zelden op dezelfde plaats ondergebracht, zelfs wanneer erkend wordt dat ze een sterke band hebben. Bezoeken aan kinderen worden heel vaak voor elk kind gepland, waarbij de diensten niet in staat zijn om te coördineren zodat alle kinderen op hetzelfde moment kunnen worden gezien. Na verloop van tijd hebben de broers en zussen dus verschillende levenspaden. De kinderen kennen elkaar niet meer, delen niet langer dezelfde geschiedenis. Er is geen mogelijkheid meer voor overdracht tussen broers en zussen. Toch vertellen volwassenen ons hoe belangrijk broers en zussen voor hen geweest zijn, en nog altijd zijn, als bron van steun in hun leven.

Wanneer kinderen opgroeien, is het enige **spoor van hun geschiedenis dat ze hebben** de rapporten van maatschappelijk werkers, administratieve rapporten die tekortkomingen, moeilijkheden, veranderingen van locatie, enz. benadrukken. Ze hebben geen toegang tot de mening over hun kindertijd van hun ouders of andere volwassenen die belangrijk voor hen zijn, zoals hun leraren, sportcoaches, grootouders, enz. over hun jeugd. (zie pagina 34). Kinderen lijden, niet alleen tijdens hun kindertijd maar hun hele leven, onder het feit dat ze de sleutels missen om hun ouders te begrijpen, en soms nemen ze hun ouders uiteindelijk kwalijk.

Tijdens de hele gezinsworkshop spraken ouders, zelfs degenen die hun eigen kinderen opvoeden, over plaatsing. Ze praten erover alsof het een angst is die hen is ingeprent, doorgegeven door de omgeving van extreme armoede waarin ze al generaties lang leven. De professionals die met deze ouders werken, behoren tot diensten die trots zijn op de vooruitgang die hun instellingen geboekt hebben en op de nieuwe kennis die ze toepassen op het ouderschap. Ze zijn zich niet bewust van de geschiedenis en de praktijken die hen voorafgingen, of ze willen de bladzijde omslaan zonder de geschiedenis van de instelling waar ze werken grondig geëvalueerd te hebben. Zoals alle professionals kunnen ze in het heden werken zonder enige herinnering. Dit **verschil in herinneringen creëert een kloof tussen ouders en beroepskrachten**, wat leidt tot een diepgaand onbegrip dat een bron is van veelvuldige misverstanden en dat de zoektocht belemmert van ouders en instellingen naar de zin van waarmee ze bezig zijn.

Een Zwitserse familie, de familie Sudan, heeft met de hulp van een vaste vrijwilliger haar familiegeschiedenis over drie generaties heen geschreven om de relatie tussen de samenleving, instellingen en mensen die in armoede leven in de loop der tijd te begrijpen (zie bijgevoegd boekje). De eerste generatie maakte de dwangmaatregelen mee die tot 1981 gebruikt werden om hulp te bieden in Zwitserland, waarvan de Confederatie het geweld erkende en zich in 2013 verontschuldigde. In de loop van deze familiegeschiedenis kunnen we het **gewicht van het trauma** van dergelijke maatregelen over meerdere generaties meten. We worden ons bewust van de overdracht van minachting die daarop volgt en van de middelen en tijd die nodig zijn om de eigen familie-identiteit opnieuw op te bouwen en te doen gelden tegenover machtige instellingen.

Op 20 november vroeg een Belgische professional die jarenlang in een kinderbeschermingsdienst had gewerkt, in een van de werkgroepen van de Familieworkshop aan de aanwezige ouders om haar te vergeven voor wat hen was aangedaan in het kader van de kinderbescherming. Ze zegt dat ze zich hiervan bewust werd toen ze deelnam aan de Agora-groep, waarin ouders en beroepskrachten samen kijken naar de toepassing van wetten of wetsontwerpen. Dit forum voor dialoog tussen ouders en beroepskrachten opende haar ogen voor de kloof tussen de bedoelingen van de diensten en de realiteit die ouders en kinderen ervaren. **Deze persoonlijke verontschuldiging** verrasten de aanwezige ouders. Een moeder zei: "Ik moet me altijd

verontschuldigen bij professionals en diensten, en dit is de eerste keer dat ik ooit een verontschuldiging heb gekregen. Het nieuws verspreidde zich snel naar alle groepen. Deze gebeurtenis toont het gewicht van het collectieve trauma van mensen die in armoede leven en de onmogelijkheid om het te boven te komen zonder het te erkennen.

In de loop van dit werk spraken we over het onrecht van de overdracht (zie p.15), een onrecht dat geworteld is in de onzichtbaarheid van de geschiedenis van mensen in armoede binnen de kinderbescherming. In hoofdstuk 2 benadrukten de ouders de onzichtbaarheid van armoede zoals zij die zelf en hun kinderen ervaren, met niet alleen de hardheid van het leven maar ook hun dagelijkse veerkracht, hun hoop die er ondanks alles nog steeds is. Als we dit bekijken vanuit de invalshoek van overdracht, kunnen we zien dat deze onzichtbaarheid zich niet alleen in het heden voordoet, maar ook hun geschiedenis onzichtbaar maakt.

Deelnemers aan de Volksuniversiteiten van de Vierde Wereld zeggen dat dit een plek is waar ze onder woorden kunnen brengen wat ze meegemaakt hebben en nog meemaken. Ze voelen zich gehoord en gerespecteerd. Ze helpen bij het opbouwen van denkvermogen en individuele en collectieve identiteiten.

Tijdens de daaropvolgende bijeenkomsten van de gezinsworkshop kwam dezelfde behoefte aan sociale erkenning naar voren, zodat er een nalatenschap binnen de familie zou zijn waar het kind trots op kon zijn en waarop het kon voortbouwen. De vraag kwam toen op: "Hoe kan de strijd van de ouders van geplaagde kinderen gewaardeerd en erkend worden? Niet alle ouders hebben een Volksuniversiteit Vierde Wereld waar ze kunnen naartoe gaan, maar de behoefte aan een collectieve werking was onderdeel van het antwoord op deze vraag. Als de ouder geïsoleerd is in zijn strijd, zonder iemand die deze strijd erkent, is het moeilijk voor het kind om zich trots te voelen. Als de strijd collectief wordt, gedeeld en geaccepteerd door anderen, neemt ze haar plaats in de samenleving in en kan ze met trots ervaren worden. Na de bijeenkomst op 20 november praten sommige ouders met hun kinderen over het werk van het Familieproject. Een van de kinderen, 17 jaar oud, sprak met zijn leerkracht. Hij was in staat om de strijd van zijn ouders door te geven, die door de maatschappij geaccepteerd en gevalideerd was. Deze kinderen dragen onze samenleving en ieder van ons uit om de waardigheid van de strijd van hun ouders te herstellen.

°
° °

4-2- Gebrek aan democratie in de kinderbescherming. Een van de bronnen van institutioneel misbruik. Een terugblik door het Familieprojectteam.

We hebben het net gehad over een bevolkingsgroep die haar verhaal, een zwaar en traumatisch verleden, niet kan vertellen. Dit gemis belet hen zich met trots aan anderen te presenteren en vergemakkelijkt de uitoefening van een sociaal leven niet. We willen nu enkele manieren belichten waarop de uitoefening van het burgerschap belemmerd wordt, die ons ter ore kwamen tijdens het familieproject op het gebied van kinderbescherming. Ze laten een gebrek aan democratie zien.

In sommige Europese landen worden de fundamentele rechten van ouders niet gerespecteerd door kinderbeschermingsmaatregelen. Ouders in het Verenigd Koninkrijk vertellen ons bijvoorbeeld over de gedwongen adoptie die de meesten van hen meegemaakt hebben. Dit zijn situaties waarover ze moeilijk kunnen praten, zo groot is hun lijden. Deze adopties kunnen al bevolen worden voordat het kind geboren wordt, vooral wanneer er al andere kinderen geadopteerd werden, vanwege de mogelijke risico's voor het kind in de toekomst. In Zwitserland zijn ouders onderworpen aan algemene voogdijmaatregelen die hen afhankelijk maken van de beslissingen van hun voogd, zelfs wat betreft hun recht om hun kinderen op te voeden. Naast de bestaande wetgeving in deze twee landen, die deelnamen aan de workshop over het gezin, stelden we in alle andere landen ernstige democratische tekortkomingen vast op het gebied van kinderbescherming,

onevenwichtige contradictoire debatten, dossiers die moeilijk toegankelijk zijn, plaatsingen die tijdelijk zouden moeten zijn maar die zeer lang duren, vaak tot het kind meerderjarig wordt, hulp die de fundamentele rechten van de ouders niet herstelt en niet-deelname aan het opstellen van de maatregelen die voor hun kinderen worden genomen. Deze vaststellingen hebben geleid tot voorstellen voor verandering (zie hoofdstuk 2), met als doel het institutionele misbruik te verminderen, de rechten van ouders te respecteren en democratie te bevorderen. Maar er zijn ook andere aspecten van een democratisch tekort aan het licht gekomen, die minder zichtbaar maar net zo belangrijk zijn.

Onvrij tijdsgebruik

De eerste stap om samen te komen is het vinden van gemeenschappelijke data en tijdstippen. Voor ouders die in armoede leven en geplaatste kinderen hebben, is dit extreem moeilijk. Hun tijd is bijna volledig bezet door de dagen en tijden waarop ze hun kinderen moeten bezoeken, door vergaderingen met verschillende sociale werkers, medische afspraken, afspraken om werk te zoeken, afspraken voor voedselbedeling, enzovoort.

Als we enkel kijken naar bezoeken aan kinderen, hangen niet noodzakelijk alle kinderen in een gezin af van dezelfde dienst, en moeten ouders dan meerdere bezoeken afleggen op verschillende plaatsen. Werkende vaders krijgen bezoekrecht tijdens hun werkuren. De werkgever geeft dan één of twee keer verlof, maar dat kan niet elke keer. Deze vaders zien hun kinderen niet voor lange periodes. Het tijdschema van de sociale dienst is de referentie, niet de beschikbaarheid van de ouders. Geen eigen tijd hebben is een zware aanslag op de persoonlijke vrijheid. Deze situatie maakt hen afhankelijk en stelt hen niet in staat om hun situatie te verbeteren. Er wordt van hen verwacht dat ze zich onderwerpen.

De wurggreep van de diensten op de agenda's van de ouders heeft het heel vaak moeilijk gemaakt om bijeenkomsten van de gezinsworkshop te organiseren. Het is alsof ouders geen recht hebben op een sociaal leven en een maatschappelijk leven.

Schuld of vermoeden van onschuld

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stelt dat "wanneer een maatregel genomen wordt ten aanzien van een kind, er moet getracht worden het kind zoveel mogelijk in zijn gezin te houden. De primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen ligt bij de ouders, die moeten geholpen worden. Plaatsing moet uitzonderlijk zijn, "als laatste redmiddel" en voor een zo kort mogelijke periode.

Wanneer ouders die in armoede leven voor de rechter gedaagd worden, worden ze gezien als ouders die aan veel dingen schuld hebben. Ze zeggen dat ze een moeilijke tijd doormaken, dat ze om hulp gevraagd hebben maar dat die niet kwam, of niet adequaat was, of te laat kwam. Ze worden gezien als de enige schuldigen voor de situatie van hun kinderen, beschuldigd van verwaarlozing, instabiliteit, gebrek aan medewerking, enz. De professionals schreven dit in hun rapport, dat naar de rechter gestuurd werd. De ouders staan er alleen voor, zijn er kapot van en niet in staat om zich te verdedigen. Vanaf de allereerste hoorzitting is er een vermoeden van schuld, niet van onschuld zoals in andere rechtbanken.

Het recht op vereniging

Voor ouders is deze periode waarin over de toekomst van hun kinderen beslist wordt, een tijd van grote eenzaamheid en uitsluiting, terwijl het trauma al zo sterk is. Ze zouden graag andere ouders ontmoeten die hetzelfde meegemaakt hebben, die ervaring hebben en die kunnen luisteren, steunen en begeleiden bij het verkrijgen van hun rechten. Deze behoefte kwam in het hele onderzoek naar voren en ook in verschillende voorstellen voor verandering. Het gaat verder dan de toepassing van dit of dat voorstel; het is een kwestie van democratie.

In het Verenigd Koninkrijk en andere landen bestaat een ondersteuningsnetwerk van ouders van kinderen in tehuizen en hun bondgenoten (professionals die het standpunt van de ouders willen ondersteunen). - In Polen werd de vereniging "Korale" opgericht om ouders te steunen wanneer hun kinderen in een tehuis geplaatst worden. De vereniging biedt ondersteuning door te luisteren, maar ook door ouders te helpen hun rechten uit te oefenen.

- In Vlaams België helpen solidaire gezinnen andere gezinnen die in extreme armoede leven met de opvoeding van hun kinderen door samen met hen te werken aan vakantieplannen, uitstapjes enzovoort.

Elk land moet de oprichting ondersteunen van verenigingen en burgergroepen die onafhankelijk zijn van instellingen en de middelen hebben om informatie en opleiding te geven, zodat de kinderbescherming democratischer kan worden.

◦
◦ ◦

4-3- Vaders en kinderbescherming

Bij de ouders die deelnamen aan het gezinsproject, hadden vaders vaker een baan dan moeders. Het was dus moeilijk voor hen om volledig deel te nemen aan het onderzoeksproces, vooral door groepsbijeenkomsten bij te wonen. Maar ze werden wel geïnterviewd en de aanwezige ouders hielden rekening met hun inbreng. Ze werden ook op de hoogte gehouden van de voortgang, de gestelde vragen en de resultaten.

Vaders zeiden vaak dat de kinderbescherming zich eerder tot moeders wendt dan tot hen, zelfs wanneer de ouders gescheiden zijn en elk het ouderlijk gezag heeft. Ze worden minder goed op de hoogte gehouden. Hetzelfde geldt voor de school en de gezondheidsdiensten. Er wordt geen rekening gehouden met hun werkuren voor afspraken met sociale diensten of voor bezoeken aan hun kinderen, en door de onzekerheid van hun jobs kunnen ze zich niet veroorloven om afwezig te zijn.

Ze zeggen dat ze bang zijn voor ontmoetingen met professionals omdat ze bang zijn hun geduld te verliezen als ze het er niet mee eens zijn. Ze hebben veel ervaring met het feit dat er niet naar hen geluisterd wordt. Ze doen wat hen gezegd wordt en er wordt altijd meer van hen gevraagd, maar ze kunnen geen wensen uiten aan professionals en als ze dat doen worden ze vaak geweigerd. Toch hebben ze een kennis van hun kinderen die die van hun moeders aanvult, en ze zouden die graag willen kunnen uiten. Ze hebben de indruk dat de professionals alles beter weten en dat hun kennis als vader nergens toe dient. Er zijn misverstanden over hoe gezag uit te oefenen. Toch willen deze vaders waarden doorgeven aan hun kinderen, en in het bijzonder noemen ze vaak de waarde van werk.

Aan de andere kant is de aanwezigheid van mannen en vaders waarneembaar via de reflecties van de moeders. Een aanzienlijk aantal vrouwen die deelnamen aan de gezinsworkshops zijn gescheiden. Verscheidene van hen melden dat ze advies gekregen hadden van sociale diensten die hen aanmoedigden hun partner te verlaten om de relatie met hun kinderen te behouden. De redenen die door de diensten worden gegeven kunnen legitiem en talrijk zijn. En de vrouwen zijn zich ervan bewust dat hun partner hulp nodig heeft, maar als ze erom vragen, krijgen ze niet de juiste antwoorden. Het gevolg is dat ze er alleen komen voor te staan wanneer de sociale dienst een scheiding voorstelt. Ze moeten zelf een moeilijke keuze maken. Ze weten dat als ze hun partner verlaten, hij door iedereen in de steek zal gelaten worden en er een groot risico bestaat dat hij uit het leven van hun kinderen verdwijnt zonder dat deze begrijpen waarom. We vragen ons af welke boodschap zowel vrouwen, mannen als kinderen krijgen in deze situatie. Worden er maatregelen genomen om de kinderen en de moeder te helpen en te beschermen, en om de vader te steunen in zijn zorgen en vaderlijke rol? Het voorstel om de naam van de kinderbescherming te veranderen in "dienst voor steun aan gezin, ouders en kinderen" zet er toe aan een globale kijk op het gezin te hebben, zodat mannen niet langer vergeten of weggestopt worden.

De vraag naar de plaats van vaders en moeders in de opbouw van het gezin en in de relatie met de sociale diensten kon in de loop van dit werk niet diepgaand worden onderzocht. De vraag blijft: wordt de gezinssfeer uitsluitend of voornamelijk geassocieerd met vrouwen in onze huidige

samenleving, en in het bijzonder in haar instellingen, vooral die welke verantwoordelijk zijn voor kinderbescherming?

Conclusies en vooruitzichten

Een proces van sociale transformatie

door Bruno Dabout, Algemeen Afgevaardigde van ATD Vierde Wereld:

- Stop de plaatsing van kinderen die van generatie op generatie wordt doorgegeven.
- Een einde maken aan het sociaal isolement en de armoede van veel volwassen geworden kinderen die opgroeiden in het kindbeschermingssysteem.
- Zorg ervoor dat volwassenen stoppen met zich elke dag van hun leven vragen te stellen over hun wortels en hun familiegeschiedenis, die opzettelijk zijn afgesneden werden en verborgen door het systeem.

Het werk van het Familieproject staat centraal in het leven van onze beweging. De kwestie van verbroken familie- en sociale banden is cruciaal als we kijken naar de oorzaken van aanhoudende armoede. In België, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zwitserland, Polen en andere Europese landen waar ATD Vierde Wereld aanwezig is, is de angst om kinderen in tehuizen te plaatsen nog steeds zeer aanwezig.

In de afgelopen 30 jaar hebben de leden van ATD Vierde Wereld weinig vooruitgang en soms schadelijke tegenslagen gezien in de transformatie van het systeem van kindbescherming in een systeem van ondersteuning voor het gezin, kinderen en ouders. En als we kijken naar de bestaande cijfers van plaatsingsmaatregelen of adoptiemaatregelen die tegen de wil van ouders en kinderen in bepaalde landen worden opgelegd, dan bevestigt de evolutie daarvan dit beeld.

Het systeem lijkt niet in staat om onderscheid te maken tussen verwijderingsmaatregelen voor incest of pervers geweld, die alle milieus treffen, en maatregelen voor tekortkomingen in het onderwijs of het onvermogen om de bescherming of opvoeding van kinderen te waarborgen die verband houden met situaties van armoede. Het systeem lijkt niet in staat om kindbescherming te combineren met de strijd tegen armoede en uitsluiting. Het systeem lijkt niet te kunnen voorkomen dat tijdelijke scheidingsmaatregelen in de meeste situaties definitief worden.

De kern is dat het systeem niet in staat lijkt om ouders te beschouwen als actoren waarmee we kunnen samenwerken om na te denken over hoe we deze moeilijke en soms onmenselijke situatie kunnen veranderen, en ook als actoren om samen na te denken over hoe we het systeem kunnen veranderen.

Twee punten ter verduidelijking:

- 1° Ik gebruik het woord systeem omdat het duidelijk is dat ik geen bepaalde speler beschuldig en ik zeker niet iedereen wil ontmoedigen die binnen dit systeem probeert het beste ervan te maken.
- 2° Ik gebruik het woord systeem, maar dit is niet om de verantwoordelijkheden van elke actor af te zwakken. De ATD Vierde Wereldbeweging maakt ook deel uit van het systeem, het is geen externe waarnemer die alles goed zou doen.

Nu deze 2 punten zijn opgehelderd, gaan we verder met onze analyse.

Er is zeker een gebrek aan financiële middelen en een gebrek aan personeel om de kindbescherming goed te laten functioneren. Maar structureel ontbreekt er ook een partner om het systeem beter te laten werken en in de juiste richting te laten veranderen.

Dit onderzoeksproject, bekend als het "gezinswerkkamp", stelde ouders met ervaring in armoede in staat om na te denken over hun persoonlijke ervaring en die van andere personen waarmee ze via lokale verenigingen een band hebben. Het stelde hen ook in staat om de ervaringen en analyses van andere ouders in andere Europese landen te ontdekken. Ze ontdekten de verschillen in institutionele en wetgevende organisatie en de gemeenschappelijke punten. Paradoxaal genoeg onthulden de grote verschillen in kindbeschermingsbeleid en -organisatie van het ene land tot

het andere, en soms van de ene regio of het ene kanton tot het andere, verrassende systemische overeenkomsten die leidden tot de thema's van de workshops.

De onzichtbaarheid van de armoede en van de ervaring van armoede zijn belangrijke punten. Het lijden, het verzet en de ontkrachting die de kern vormen van de verborgen dimensies van armoede zoals beschreven in het internationale onderzoek van ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford, vormen ook de kern van de verhalen van de deelnemers aan de gezinsworkshop. Het zichtbaar maken van deze verborgen dimensies maakte het mogelijk te onderzoeken:

- Hoe kunnen we samen opleidingen volgen zodat we niet alleen rekening houden met de situatie van armoede, maar ook met de ervaring van ouders? Streven naar een opleiding voor professionals, een opleiding voor ouders en ook een opleiding voor de samenleving om stereotypen te bestrijden.
- Hoe de hulpvraag van ouders te ontvangen en erop te reageren, zodat we samen daadkracht kunnen ontwikkelen,
- Hoe kunnen we onze relatie met instellingen veranderen om van een cultuur van controle over te stappen op een cultuur van vertrouwen en co-educatie van kinderen?

In het kinderschermingssysteem is de wet bedoeld om individuen te beschermen, maar soms worden ze erdoor onderdrukt.

Volgens de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens moet een plaatsing beschouwd worden als een tijdelijke maatregel. Deze moet zo snel mogelijk beëindigd worden. Alle gerelateerde maatregelen moeten in overeenstemming zijn met het uiteindelijke doel van hereniging van ouders en kind. Deelnemers aan de workshop over het gezin hebben bijvoorbeeld voorstellen in deze richting gedaan:

- Verbetering van het verloop van het belangrijke moment van het tegensprekelijke debat in de rechtszaal. Dit is namelijk te onevenwichtig wat betreft de argumenten en ook wat betreft de emotionele last die op elk van de partijen weegt.
- Het dossier van de kinderscherming verbeteren, dat momenteel alleen de mening van de diensten bevat. Als volwassenen hebben kinderen het recht om hun dossier te laten lezen. Maar ze vragen erom als ze hun verhaal willen kennen, en uiteindelijk krijgen ze een administratief rapport waarin alleen de negatieve momenten of aspecten aan bod komen.

De ouders die deelnemen aan dit project hebben ermee ingestemd terug te kijken op enkele zeer pijnlijke ervaringen in hun leven, op voorwaarde dat dit daadwerkelijk veranderingen teweegbrengt, niet alleen voor henzelf, maar ook om een toekomst zonder armoede te bereiken voor alle kinderen. Om deze uitdaging aan te gaan, moeten we ons afvragen: Waarom is het zo ingewikkeld om veranderingen teweeg te brengen die dit systeem transformeren?

De door de deelnemers voorgestelde veranderingen zijn zeer uiteenlopend van aard en reikwijdte. Er zijn specifieke veranderingen, zoals de voorwaarden waaronder bemiddelde bezoeken plaatsvinden, die tastbaar en concreet lijken, maar toch niet gemakkelijk te implementeren. Daarachter gaan veranderingen in praktijken en beleid schuil, die gekoppeld zijn aan een cultuurverandering.

Hier zijn een paar voorbeelden van veranderingen die eerder cultureel dan wetgevend zijn:

- Zich realiseren dat het niet mogelijk is voor ouders om hun kinderen op te voeden in een situatie van constant toezicht. Ouders zeggen dat ze hulp nodig hebben om hun acties als ouders te ondersteunen, maar deze hulp moet echt losgekoppeld worden van het toezicht.
- Begrijp dat het cruciaal is dat elke belanghebbende volledig wordt geïnformeerd.

Als iemand naar de rechtbank moet voor een misdrijf, krijgt hij zijn dossier te zien. Als iemand naar de kinderrechter moet, kan dat niet. En toch moeten ze de rapporten van de sociale dienst hebben om te weten waarvan ze beschuldigd worden. Het is ook nodig dat deze rapporten verrijkt worden met de standpunten van de ouders en andere volwassenen die geen mandaat hebben van een instelling, zodat ze de inspanningen van de ouders, het potentieel en de positieve aspecten tonen.

- Verander de algemeen heersende opvatting dat ouders die in armoede leven nalatig zijn of niet in staat hun kinderen op te voeden.

Culturele verandering op zich produceert geen reeks concrete veranderingen voor individuele situaties, maar schept wel de voorwaarden om die veranderingen mogelijk te maken.

De complexiteit van de veranderingen die doorgevoerd moeten worden, verklaart voor een deel waarom het zo moeilijk is om het systeem in beweging te krijgen, ondanks de goede wil, enorme inspanningen en intelligentie van de gezinnen die door deze situaties getroffen worden, evenals die van vele professionals.

Instellingen en verenigingen moeten een cultuuromslag maken door rekening te houden met de standpunten van de ouders, maar ze kunnen dit niet alleen, zonder de steun van een sociale transformatie. Het grote publiek is zich niet bewust van wat er gebeurt in het systeem voor kinderbescherming, en nog minder van het standpunt van de ouders die ervan deel uitmaken. Het blijft buiten het systeem, waardoor professionals, ouders en kinderen erin gevangen blijven. Zonder bewustzijn bij het publiek zal er geen culturele verandering plaatsvinden en zullen er geen politieke middelen zijn, noch in de vorm van mensen, noch in de vorm van financiering, om dit te ondersteunen.

De resultaten van de gezinsworkshop zijn een tussenfase in het werk dat moet worden voortgezet en uitgerold op verschillende plaatsen, landen, regio's, departementen, kantons, enz. Er werden mogelijke veranderingen bespeurd die soms zeer precies omschreven zijn of soms ook erg ruim. Overal moeten we de juiste mensen vinden om ze te implementeren. Aan de politieke voorstellen moet op nationaal niveau en op de verschillende verantwoordelijkheidsniveaus gewerkt worden. Andere voorstellen kunnen ondersteund worden door onderzoeksinitiatieven op Europees niveau.

Om deze voorstellen vorm te geven en coherent te maken, moeten ze gebaseerd zijn op een voortdurende evaluatie, samen met ouders die in armoede leven, van de evolutie van het systeem. We moeten deze evaluatie voorstellen en winnen.

In dit stadium van het werk moet ik denken aan een citaat van Joseph Wresinski, dat hij richtte tot jonge vrijwilligers van de ATD Vierde Wereld Beweging: "Het moet opgemerkt worden dat het ergste kwaad dat mensen, vooral de meest ongelukkigen, treft, de gebroken belofte is, het onhaalbare project (...) het is soms heel moeilijk om de balans op te maken van wat mogelijk is en wat de toekomst in petto heeft, maar als we een verbintenis aangaan, zijn we verplicht om daarmee de vervulling van onze beloften na te streven".

We hopen dus heel erg dat we de reis samen kunnen voortzetten, moeders en vaders die ervaring hebben met armoede en die zichzelf ontdekken als activisten, leden van de ATD Vierde Wereld Beweging, professionals, onderzoekers en ook mannen en vrouwen uit alle lagen van de bevolking, in een proces van sociale transformatie om te bouwen aan een toekomst zonder armoede voor alle kinderen.

Bijlagen

Artistieke uitingen van twee deelnemers aan het familieproject

Gevoelens en angsten over leven in armoede
gedicht door Tammy Mayes

Word je 's ochtends wakker en vraag je je af wat de dag je zal brengen?
Je maakt je zorgen
Komt er een rekening? Kun je die betalen?
Wordt er op je deur geklopt?

We doen ons best met de middelen die we tot onze beschikking hebben.
Onze kinderen te eten geven, kleden en een dak boven hun hoofd geven
En het belangrijkste is ervan te houden.

Je maakt je zorgen over wat mensen denken
Je zegt niets over de armoede waarin je leeft
Je schaamt je
je voelt je schuldig
Mensen verwachten meer van je dan je kan doen
Ze denken dat ze gelijk hebben

We beroven onszelf zodat onze kinderen alles hebben wat ze nodig hebben
Het is geen merkspul, maar wat maakt het uit?
Waarom is het belangrijk voor kinderen om merkkledij te hebben?
De maatschappij denkt dat, waarom weet ik het niet?
Waarom zijn normale kleren niet genoeg?

Kinderen zijn kostbaar
Als je zwanger bent, stel je je voor hoe ze zullen zijn
Je wilt het beste voor hen

Maar je weet dat merkspullen niet het einde van de wereld zijn
De school eist dat je dit en dat koopt
Je budgetteert alles
Je kunt de glimlach op de gezichten van de kinderen zien
Je kunt zien hoe gelukkig ze zijn
Alles wat ze willen is jouw liefde en knuffels
Daarvoor heb je geen geld nodig

Kinderen hebben geen merkspullen nodig
Ze hebben de nieuwste technologie niet nodig
Ze hebben liefde, kleding en voedsel nodig
en vooral een dak boven hun hoofd

We maken schulden om deel uit te maken van de maatschappij: Waarom?

Wanneer zullen mensen begrijpen dat leven in armoede geen verwaarlozing is.
Arme mensen hebben veel te bieden
Het zijn mensen, geen nummers.

De drie tekeningen van Emmanuelle Jaffres toevoegen

Lijst van deelnemers

Deelnemers aan het gezinswerkkamp

Ouders

Bretagne Frankrijk :

Céline Béraud
Gaëlle Ledins
Emmanuelle Jaffres
Romuald Petitot
Leatitia Charrier
Lydie Trebern
Lucas Fleury
Sullivan Leray
Armel Caradec

Normandië Frankrijk :

Gwendoline Guerin
Styven Andreu
Priscilla Roger
Magalie Dethan
Olivier Le Portier
Corinne Grosos

België Wallonië :

Carine Baiwir
Jessica Vanoorschot
Aurelie De Boubers
Karl Uittebroeck
Anne Delhay
Nathalie Debroux
Jean Lebrun
François Schmitt
Typhanie Macq

België Vlaanderen :

Tamara Boey
Saskia Jacobs
Manuella Ploeg
Mieke Digeon

Groot-Brittannië :

Patricia Bailey
Lareine Mouoguia
Tammy Mayes
Amanda Button
Talia Drayak

Zwitserland :

Mélissa Münger
Julie Lachat
Ludovic Breux
Andréa Saffort

arah ViretVanessa Venetz
Elwis Russi
Jenny Abbes
Niko Petrovitsj

Polen :

arta TymoszczukLucyna Szostak
Gulbarg Sayfova

Spanje:

Paloma Caleron Adán
Jesús Cortès Heredia
Vanessa Gerra Blanco
Jose Paredes Garcia
Rijke iRedondo Garcia
Mariangeles Martin

Universitair :

Cécile Lavergne filosoof Frankrijk
Julie Chapeau Socioloog Frankrijk
Emilie Duvivier socioloog, hoogleraar sociale wetenschappen Frankrijk
Jacques Fierens advocaat België
Anne-Catherine Rasson advocaat België
Ides Nicaise Econoom België
Jane Tunstill Hoogleraar Sociale Wetenschappen Verenigd Koninkrijk
Caroline Henchoz socioloog professor sociale wetenschappen Zwitserland

Responsief project

Anna Rurka onderwijswetenschappen
Agathe Osinski politieke wetenschappen
Chloé Riban onderwijswetenschappen
Elsa Lagier socioloog
Rémy Cavalin coördinator laboratorium kinderbescherming
Léa Douillard onderzoeker departement Yvelines

Animatieteams

Bretagne Frankrijk: Mariette Legendre, Marie-Jo Letty, Pierre Saglio
Normandië Frankrijk: Maggy Tournaille, Catherine Le Pêcheur, Fabienne Carbonnel
Afdeling PEF Frankrijk: Céline Truong, Laurence d'Harcourt
België Wallonië: Charlotte Tiffoin, Celia Maio, Guy De Clercq
België Vlaanderen: Marijke Decuyper, Katia Mercelis
Belgisch elftal: Guy Malfait, Françoise De Boe
Groot-Brittannië: Diana Skelton, Caitlin Sibthorpe
Zwitserland: Romain Fossey, Joana Jacquemet, Marina Arcos

Zwitsers nationaal team; Anne-Claire Brand
Polen: Beata Kowalska-Teliuk, Paulina Bartosiewicz
Spanje: Rocío Suarez Martin
Nederland: Annie Van Den Bosch

Europa: Pierre Klein, Bert Luyts, Ketty Tremoulu, Marie Reynaud

Coördinatieteam Familieworkshop: Brigitte Jaboureck, Marie-Cécile Renoux, Susie Devins, Elsa de Calignon, Agathe Herubel

Bibliografie

Boeken

De Schutter Olivier; Fraser Hugh; Guio Anne-Catherine; Marlier Eric. *The escape from poverty: breaking the vicious cycles perpetuating disadvantage*. Verenigd Koninkrijk: Universiteit van Bristol, 2023.

Featherstone Brid; Gupta Anna; Morris Kate; en White Sue. *Protecting Children: A Social Model*. Verenigd Koninkrijk: Policy Press, 2018.

Jousset David; Poché Fred; Jomini François; Tardieu Bruno. *Pour une nouvelle philosophie sociale, transformer la société à partir des plus pauvres*. Frankrijk: Le Bord de L'Eau, 2023.

Le Corre Martine. *Mijn mensen zijn mijn kracht. Het verhaal van een strijder voor waardigheid*. ATD-QUART MONDE, Le Bord de L'eau, 2023

Renoux Marie Cécile. *Réussir la protection de l'enfance avec les familles en précarité*. Frankrijk: Editions quart monde/éditions de l'atelier, 2008.

Skelton Diana; Brunner Valérie. *How Poverty Separates Parents and Children: A Challenge to Human Rights* met een voorwoord van UNICEF, Fourth World Publications, 2004, <https://www.atd-fourthworld.org/wp-content/uploads/sites/5/2015/12/howpov.pdf>.

Tunstall Jane. *Sociaal werk: verleden, heden en toekomst*, januari 2021, Policy Press England.

Van Den Bosch-Höweler Annie. *Recht op bescherming van het gezin: Shrijnende armoede uithuisplaatsing van kinderen*. Nederland: Uitgeverij Quart monde, 2022.

Participatieve studies en onderzoek

ATD-Quart Monde Zwitserland. *Relaties tussen instellingen, de samenleving en mensen die in armoede leven in Zwitserland: een voortdurende ervaring van geweld*. Zwitserland, 2023.

Bray Rachel; Walker Robert; De Laat Marianne; Godinot Xavier; Ugarte Alberto, Internationale Beweging ATD-QUART MONDE. *De verborgen dimensies van armoede: internationaal participatief onderzoek uitgevoerd door ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford*. 2021.

Bray Rachel; Walker Robert; De Laat Marianne; Godinot Xavier; Ugarte Alberto. *De verborgen dimensies van armoede: internationaal participatief onderzoek geleid door ATD Vierde Wereld en de Universiteit van Oxford*, 2021. <https://www.atd-quartmonde.org/wp-content/uploads/2019/12/Hidden-Dimensions-of-Poverty-20-11-2019.pdf>

Bywaters Paul en het Child Welfare Inequalities Project Team. *The Child Welfare Inequalities Project: Eindrapport*, juli 2020, Universiteit van Huddersfield, https://pure.hud.ac.uk/ws/files/21398145/CWIP_Final_Report_.pdf

Casla Dr. Koldo; Barker Lyle; "Ik heb deze reis alleen gelopen; mijn ziel is moe." *Armoede, kindbescherming en het recht op bescherming van en bijstand aan het gezin in Engeland*; juli 2023, Universiteit van Essex Mensenrechtencentrum. <https://atd-uk.org/2023/07/27/new-report-published-i-have-walked-this-journey-alone-my-soul-is-tired/>

EuroChild. *Armoede neemt het recht op kind-zijn weg*, oktober 2023.

Hermant Camille; Hérubel Agathe; Laureau Chantal. *Gezins- en cultuurbevorderingsproject met kleine kinderen in het steenkoolgebied Pas de Calais*. Frankrijk, 2023.

Parent, Families and Allies Network, Love Barrow Families, New Beginnings, Parent and Carer Alliance, Southwark Family Council en Parent to Parent Peer Advocacy. *Sociale zorg voor kinderen, de weg vooruit*. 2022

<https://www.pfan.uk/wp-content/uploads/2022/02/Childrens-social-care-the-way-forward.pdf>

<https://www.pfan.uk/evidence-to-education-committees-inquiry-into-sociale-bescherming-voor-kinderen/>

Parent, Families and Allies Network, Evidence to Education Committee's Inquiry into Children's Social Care, 2024, <https://www.pfan.uk/evidence-to-education-committees-inquiry-into-childrens-social-care/>.

https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/205511/3/Forced_adoption_-_briefing_-_ML_27.09.23.pdf.

<https://atd-uk.org/2022/09/11/a-geschiedenis-van-familiehuis-frimhurst/>

Vierde Wereld Overzicht. Dossiers en documenten. ¿De quienes es el conocimiento? Emancipación, Cruce de Saberes y lucha contra la pobreza. ATD QUART MONDE, 2023

Kostbare kinderen, kostbare ouders. Miser sur " les liens fondamentaux " dans la lutte contre la pauvreté des enfants en Europe. Editions Quart Monde. 2003

Kinderen waarderen, ouders waarderen. Focus op het gezin in de strijd tegen kinderarmoede in Europa. Editions Quart Monde (zie pdf: atd-cjw.centredoc.org)

"Armoede is geweld, de stilte doorbreken, op zoek naar vrede". Onderzoek uitgevoerd door de ATD Vierde Wereldbeweging naar het verband tussen armoede, geweld en vrede, waaraan meer dan duizend mensen over de hele wereld hebben deelgenomen. Editions Quart Monde 2012.

Artikelen:

Corre Mickaël. "Afwezige ouders: onderzoek naar mannen die hun kinderen in de steek lieten. La Croix Hebdo. December 2023.

Haworth, Dr. Simon. "Hazily defined and a culture of risk: hoe kunnen sociaal werkers risico's op toekomstige emotionele schade goed benaderen?" Community Care magazine voor maatschappelijk werkers, 19 oktober 2018. <https://www.communitycare.co.uk/2018/10/19/hazily-defined-and-a-culture-of-risk-how-can-social-workers-properly-approach-risks-of-future-emotional-harm/>

Tunstall Jane; Blewett James. "The Urgent Need for Poverty-Aware Practice" artikel in het november-december 2023 nummer, Professional Social Work Magazine, pagina's 24-25. Pagesuite uitgave, BASW- beroepsvereniging voor sociaal werk en maatschappelijk werkers

Bennett Fran, "De samensmelting van kennis? Lived experience of poverty debate." Presentatie 2 november 2023 aan University College of London. <https://atd-uk.org/2023/11/23/the-public-silence-of-people-living-in-poverty/>

Croft Tom; Skelton Diana. "The Right to Family Life and the Need for Poverty-Aware Practice," Social Work 2020-21 under Covid-19, special edition, April 2021, University of Sheffield. <https://sites.google.com/sheffield.ac.uk/sw2020-21-covid19/editions/special-edition/poverty-the-right-to-family-life-and-the-need-for-poverty>

Films :

LST, ATD QUART MONDE. *Uw geschriften houden ons in de gaten*. Vimeo, 2011.
<https://www.atd-quartmonde.org/vos-ecrits-nous-regardent/>

Caroline Glorion. 2023. *Comme une Louve*. Sensito-films, Grain de Sel Producties

Podcast

Jean-Mathieu Pernin, France Inter, le débat de midi, "Aide sociale à l'enfance: faut-il tout revoir", 17 juli 2019,
<https://www.radiofrance.fr/franceinter/podcasts/le-debat-de-midi/aide-sociale-a-l-enfance-faut-il-tout-revoir-1633273>

Dankwoorden

voor financiering

AFD-financiering 2019-2022

La Poule Rousse, fonds, financier 2023 en 2024

ATD Vierde Wereld Nederland 2023-2024

ATD Vierde Wereld Luxemburg 2023-2024

Donateurs in Normandië

voor logistieke ondersteuning tijdens vergaderingen

Thomas Pizart

Lucie Venard

voor tolken en vertalen

Marjorie Orcullo

Robyn Vogel

voor de lay-out

Jean-Pierre Perrin